

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня
(освітній ступінь)

на тему

**«Роль та значення міжнародного інвестування
для національних економік»**

Виконав:	студент 6 курсу спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» Кузьмич І.В.
Науковий керівник:	д.е.н., професор Ханін І.Г.
Рецензент:	к.е.н., доцент Жемба А.Й.

Рівне - 2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут:	<i>Економіки та менеджменту</i>
Кафедра:	<i>Економіки підприємства і міжнародного бізнесу</i>
Освітній ступінь:	<i>другий (магістерський)</i>
Спеціальність (напрямок підготовки):	<i>292 "Міжнародні економічні відносини"</i>

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри
економіки підприємства і міжнародного бізнесу

„___” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ (ПРОЕКТУ) СТУДЕНТА **Кузьмича Івана Вікторовича**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Роль та значення міжнародного інвестування для національних економік»

Керівник роботи: д.е.н., професор Ханін І.Г.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом університету від 23.10.2025р. С № 1295

2. Строк подання студентом закінченої роботи: 18.12.2025р.

3. Вихідні дані до роботи: офіційні нормативні акти, статистичні матеріали, офіційні звіти й аналітичні публікації провідних міжнародних фінансових організацій (Міжнародного валютного фонду, Групи Світового банку, МФК, ЄБРР, Банку міжнародних розрахунків).

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

Поняття та значення інвестиційної діяльності для розвитку країни

Основні види та форми міжнародних інвестицій

Ключові чинники, які впливають на міжнародний рух капіталу

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Позитивні ефекти та потенційні ризики залучення іноземного капіталу

Практика залучення інвестицій у розвинених країнах та державах, що розвиваються

Особливості впливу міжнародного інвестування на економіку України

РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Інвестиційний клімат як фактор привабливості національної економіки

Державна політика у сфері стимулювання іноземних інвестицій

Перспективи покращення інвестиційного середовища в Україні

5. Перелік графічного матеріалу:

Роздатковий матеріал

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали і посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Ханін І.Г.		
Розділ 2	Ханін І.Г.		
Розділ 3	Ханін І.Г.		

7. Дата видачі завдання: 23.10.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Збір інформаційного матеріалу	01.11.2025	
2	Огляд джерел та ресурсів за темою дослідження	12.11.2025	
3	Написання теоретичного розділу роботи	20.11.2025	
4	Написання аналітичного розділу роботи та формулювання висновків	01.12.2025	
5	Написання рекомендаційного розділу роботи та обґрунтування заходів	10.12.2025	
6	Оформлення кваліфікаційної магістерської роботи	12.12.2025	
7	Формування презентації для мультимедійного супроводу захисту	15.12.2025	
8	Підготовка доповіді	18.12.2025	

Студент _____ Кузьмич І.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту) _____ Ханін І.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

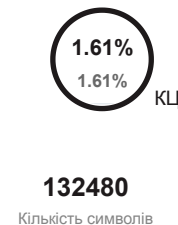
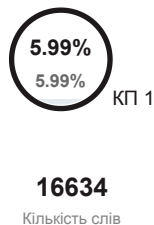
Звіт подібності

Метадані

Назва організації		підрозділ		
National University of Water and Environmental Engineering		National University of Water and Environmental Engineering		
Заголовок				
2025_292 Rol' ta znachennya mizhnarodnoho investuvannya dlya natsional'nykh ekonomik Kuz'mych I Khanin IH.docx				
Автор		Науковий керівник / Експерт		
Кузьмич Іван Вікторович		Кузьмич Іван Вікторович		
Кількість слів	Кількість символів	Дата звіту	Дата редагування	ІД документу
16634	132480	12/19/2025	---	332911849

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		3
Інтервали		0
Мікропробіли		68
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		40

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	ЕПФ магістр 2025 12/16/2025 Odessa I.I.Mechnikov National University (Одеський національний університет імені І.І.Мечникова)	76 0.46 %
2	Матеріали конференції 2025.docx 11/24/2025 National University of Water and Environmental Engineering (National University of Water and Environmental Engineering)	69 0.41 %

АНОТАЦІЯ

«Роль та значення міжнародного інвестування для національних економік»

Робота містить 80 сторінок, 15 таблиць, 11 рисунків, список використаних джерел – 70 найменувань, додатків 3.

Кваліфікаційну магістерську роботу присвячено комплексному дослідженню теоретичних аспектів міжнародного інвестування, аналізу його впливу на економічний розвиток країн в умовах глобалізації та визначенні пріоритетних шляхів покращення інвестиційного середовища в Україні.

Основними результатами дослідження є висвітлення сутності міжнародних інвестицій як комплексного ресурсу, що включає капітал, технології та управлінські компетенції. Систематизовано чинники, що визначають привабливість національних ринків для глобальних інвесторів. Здійснено порівняльний аналіз впливу іноземного капіталу на розвинені країни та країни, що розвиваються. Виявлено, що ефективність інвестицій залежить від якості інституційного середовища: у розвинених економіках ПП стимулюють R&D-сектор, а в країнах, що розвиваються, — промислове виробництво та експорт. Ідентифіковано ключові ризики залучення іноземного капіталу, зокрема загрозу витіснення національних виробників та посилення сировинної спрямованості економіки за відсутності зваженої державної політики.

Визначено, що в умовах воєнного стану пріоритетними інструментами залучення капіталу стають страхування політичних ризиків, розвиток Military-tech та інтеграція у європейські виробничі ланцюги.

Сформульовано рекомендації щодо вдосконалення державної інвестиційної політики, які включають розвиток індустріальних парків, цифровізацію регуляторних процедур та завершення судової реформи як базової умови захисту прав інвесторів.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є поглиблення теоретичних засад міжнародного інвестування, аналіз його впливу на національні економіки в умовах глобалізації та розробка пропозицій щодо вдосконалення інвестиційного середовища в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси міжнародного інвестування та їх вплив на розвиток національних економік у сучасних умовах глобалізації.

Предметом дослідження виступає роль і значення міжнародного інвестування як фактора економічного розвитку національних економік, зокрема України.

Ключові слова: *міжнародне інвестування, прямі іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, глобалізація, національна економіка, інвестиційна привабливість, трансфер технологій, державна політика.*

ABSTRACT

«The role and importance of international investment for national economies»

The work contains 80 pages, 15 tables, 11 figures, a list of used sources – 70 names, appendices 3.

The qualification master's thesis is devoted to a comprehensive study of the theoretical aspects of international investment, analysis of its impact on the economic development of countries in the conditions of globalization and determination of priority ways to improve the investment environment in Ukraine. The main results of the study are highlighting the essence of international investment as a complex resource that includes capital, technology and management competencies. Factors determining the attractiveness of national markets for global investors are systematized. A comparative analysis of the impact of foreign capital on developed and developing countries was carried out. It was found that the efficiency of investments depends on the quality of the institutional environment: in developed economies, FDI stimulates the R&D sector, and in developing countries, industrial production and exports. The key risks of attracting foreign capital have been identified, in particular the threat of displacement of national producers and the strengthening of the commodity orientation of the economy in the absence of a balanced state policy.

It was determined that in the conditions of martial law, political risk insurance, the development of Military-tech and integration into European production chains become priority tools for attracting capital.

Recommendations for improving the state investment policy have been formulated, which include the development of industrial parks, the digitalization of regulatory procedures and the completion of judicial reform as a basic condition for the protection of investors' rights.

The purpose of the qualifying master's thesis is to deepen the theoretical foundations of international investment, analyze its impact on national economies in the conditions of globalization, and develop proposals for improving the investment environment in Ukraine.

The object of the study is the processes of international investment and their impact on the development of national economies in the current conditions of globalization.

The subject of the study is the role and importance of international investment as a factor in the economic development of national economies, in particular Ukraine.

Key words: international investment, foreign direct investment, investment climate, globalization, national economy, investment attractiveness, technology transfer, state policy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ.....	9
1.1 Поняття та значення інвестиційної діяльності для розвитку країни.....	9
1.2 Основні види та форми міжнародних інвестицій.....	13
1.3 Ключові чинники, які впливають на міжнародний рух капіталу.....	21
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	29
2.1 Позитивні ефекти та потенційні ризики залучення іноземного капіталу.....	29
2.2 Практика залучення інвестицій у розвинених країнах та державах, що розвиваються.....	34
2.3 Особливості впливу міжнародного інвестування на економіку України.....	48
Висновки до розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	54
3.1 Інвестиційний клімат як фактор привабливості національної економіки.....	54
3.2 Державна політика у сфері стимулювання іноземних інвестицій.....	60
3.3 Перспективи покращення інвестиційного середовища в Україні.....	65
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Міжнародні інвестиції є важливим чинником економічного розвитку, сприяючи трансферу технологій, створенню робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності національних економік. Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи зумовлена зростаючою роллю міжнародного інвестування в умовах глобалізації економічних процесів. Для України, яка перебуває в умовах воєнного стану та постпандемічного відновлення, залучення іноземного капіталу є критично важливим для модернізації економіки та інтеграції у світове господарство. Вивчення ролі та значення міжнародного інвестування дозволяє не лише поглибити теоретичні знання про механізми руху капіталу, а й розробити практичні рекомендації для вдосконалення інвестиційного клімату. Тема є актуальною через необхідність пошуку ефективних стратегій залучення інвестицій, що враховують сучасні геополітичні та економічні виклики, а також через її значення для забезпечення сталого розвитку національних економік.

Проблематика міжнародного інвестування активно досліджується у науковій літературі. Серед вітчизняних науковців вагомий внесок у вивчення цієї теми зробили Ю. Г. Козак, який аналізує міжнародні економічні відносини та їх вплив на розвиток країн [10], та О. І. Рогач, яка досліджує стратегії транснаціональних корпорацій і механізми залучення прямих іноземних інвестицій [20]. Праці Н. П. Литвиненко та Т. О. Терешенка присвячені методам прийняття рішень у міжнародному бізнесі, зокрема в інвестиційній сфері [13]. Зарубіжні дослідники, зокрема Д. Д. Деніелс і Л. С. Радсба, розглядають міжнародне інвестування в контексті глобальних економічних процесів [4], а Дж. Майер і Д. Олесневич аналізують регуляторні аспекти інвестиційної діяльності [15].

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є поглиблення теоретичних засад міжнародного інвестування, аналіз його впливу на національну економіку в умовах глобалізації та розробка пропозицій щодо

вдосконалення інвестиційного середовища в Україні.

Для досягнення мети в роботі поставлено наступні завдання:

1. Визначити сутність, значення та основні форми міжнародного інвестування.
2. Охарактеризувати ключові чинники, що впливають на міжнародний рух капіталу.
3. Проаналізувати позитивні ефекти та ризики залучення іноземних інвестицій.
4. Дослідити особливості залучення інвестицій у розвинених країнах і державах, що розвиваються.
5. Виявити специфіку впливу міжнародного інвестування на економіку України.
6. Оцінити інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату.
7. Запропонувати рекомендації щодо вдосконалення державної політики у сфері залучення іноземних інвестицій в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси міжнародного інвестування та їх вплив на розвиток національних економік у сучасних умовах глобалізації.

Предметом дослідження виступає роль і значення міжнародного інвестування як фактора економічного розвитку національних економік, зокрема України.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів. Аналіз літератури та абстрагування використано для уточнення теоретичних засад міжнародного інвестування. Порівняльний аналіз застосовано для зіставлення практики залучення інвестицій у різних країнах. Емпіричні методи, зокрема спостереження та аналіз статистичних даних, використано для оцінки впливу інвестицій на економіку України. Системний аналіз дозволив узагальнити чинники, що впливають на інвестиційний клімат, а теоретико-прогностичний метод – розробити рекомендації щодо його покращення.

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає в тому, що основні результати дослідження допомагають визначити «точки росту» - галузі, куди варто залучати іноземний капітал (наприклад, зелена енергетика чи ІТ), щоб отримати максимальний ефект для ВВП, а також дають розуміння того, як оцінювати політичні та економічні ризики іншої країни перед тим, як інвестувати капітал або реалізовувати спільні проєкти. Розуміння ролі інвестування допомагає формувати механізми страхування воєнних ризиків, що є ключовим питанням сьогодні.

Інформаційна база дослідження включає наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів. Використано статистичні дані Державної служби статистики України, звіти Світового банку, Міжнародного валютного фонду та Світової організації торгівлі. Нормативно-правову базу становлять законодавчі акти України, доступні на офіційному сайті Верховної Ради.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

1.1 Поняття та значення інвестиційної діяльності для розвитку країни

В економічній науці та законодавстві поняття «інвестиційна діяльність» розглядається як динамічний процес реалізації інвестицій. Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційна діяльність - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [26].

Самі ж інвестиції визначаються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [26].

Інвестиційна діяльність є ключовим елементом міжнародного бізнесу, оскільки вона забезпечує рух капіталу між країнами, сприяє економічному розвитку та поглиблює глобальну економічну інтеграцію. Цей процес включає прямі іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні вкладення, створення спільних підприємств та інші форми капіталовкладень. У сучасних умовах інвестиційна діяльність набуває нового значення завдяки розвитку зеленої енергетики, цифрових технологій і стартап-екосистем, що впливають на стратегії компаній і економік.

Суб'єктами цієї діяльності виступають інвестори (держава, підприємства, фізичні особи, іноземні суб'єкти) та учасники (виконавці робіт, постачальники, банки тощо).

Для чіткого розуміння сутності інвестиційної діяльності розглянемо визначення, запропоновані провідними дослідниками. Ці визначення представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «інвестиційна діяльність»

Автор	Визначення
Ю. Г. Козак	Вкладення капіталу для отримання прибутку чи інших економічних вигод.
О. І. Рогач	Діяльність, що підвищує конкурентоспроможність через трансфер технологій і ринки.
Дж. Д. Деніелс	Стратегічне розміщення ресурсів для оптимізації витрат і розширення ринків.
А. Гіруд	Діяльність, залежна від цифрових платформ та інноваційних екосистем.

Джерело: складено автором на основі [10],[18],[4],[7].

Ці визначення підкреслюють багатогранність інвестиційної діяльності, яка поєднує економічні, стратегічні та інноваційні аспекти. Вони відображають різні пріоритети інвесторів залежно від цілей і контексту міжнародного бізнесу.

Інвестиційна діяльність у міжнародному бізнесі має кілька особливостей. По-перше, вона передбачає переміщення капіталу через кордони, що вимагає врахування економічних, правових і культурних умов країн. Наприклад, інвестиції української компанії Grammarly у США чи Tesla в Китаї адаптуються до місцевих регуляторних систем. По-друге, вона зазвичай має довгостроковий характер, забезпечуючи стабільний економічний ефект. Однак політична нестабільність чи валютні коливання можуть створювати ризики. В Україні, наприклад, обсяг ПІІ у 2022 році скоротився на 40% до 1,2 млрд дол. США через війну [5].

Значення інвестиційної діяльності для міжнародного бізнесу полягає в її здатності стимулювати економічне зростання країн-реципієнтів. За даними Світового банку, країни, що активно залучають ПІІ, демонструють зростання ВВП на 2-3% вище, ніж ті, що обмежують доступ до капіталу [24, с. 50].

Наприклад, у В'єтнамі ПП від Samsung сприяли розвитку високотехнологічних виробництв і зростанню ВВП на 6-7% щорічно у 2010-х роках. У 2023 році експорт ІТ-послуг з України становив близько 6,7-7,1 млрд доларів США, що дорівнює приблизно 4,9% ВВП країни; значну частку в цьому обсязі сформували провідні компанії, такі як EPAM і SoftServe.

Для транснаціональних корпорацій (ТНК) інвестиційна діяльність є стратегічним інструментом. Дж. Д. Деніелс і Л. С. Радсба зазначають, що ТНК, такі як Apple, розміщують виробництва в країнах із нижчими витратами, щоб підвищити конкурентоспроможність [4, с. 78]. Звіт UNCTAD за 2024 рік показує, що 35% глобальних ПП спрямовані на проєкти зеленої енергетики, що відображає зростаючу увагу до сталого розвитку [22, с. 55]. Це дозволяє ТНК адаптуватися до сучасних економічних трендів.

Крім того, інвестиційна діяльність сприяє розвитку фінансових ринків через портфельні інвестиції, які забезпечують ліквідність і залучають капітал у цінні папери. За даними Міжнародного валютного фонду, станом на червень 2024 року обсяг глобальних портфельних інвестицій в акції досяг 71,1 трлн доларів США, що підкреслює їхнє зростаюче значення для фінансової стабільності [7]. Однак висока волатильність таких інвестицій може створювати ризики, особливо для країн із нестабільною економікою.

Інвестиційна діяльність виконує кілька ключових функцій. Вона сприяє економічному зростанню через розвиток промисловості та підвищення добробуту. Крім того, інвестиції стимулюють інновації шляхом впровадження нових технологій, що є характерним для діяльності німецьких компаній у країнах Центральної Європи. Соціальний ефект проявляється у створенні робочих місць і покращенні доступу до товарів, тоді як інтеграційна функція посилює економічні зв'язки між країнами, сприяючи глобалізації.

Ці функції та їхній вплив на міжнародний бізнес детально зображено на рис. 1.1.

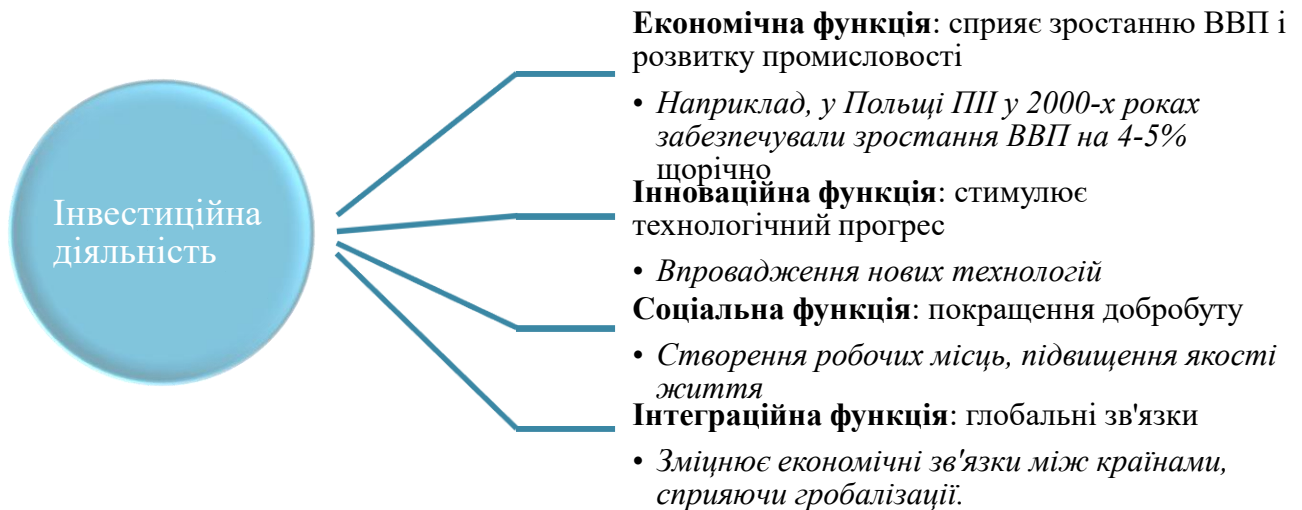

Рис. 1.1. Функції інвестиційної діяльності

Джерело: складено автором на основі [4],[13]

Водночас інвестиційна діяльність пов'язана з викликами. Н.П. Литвиненко підкреслює, що «нестабільне економічне середовище вимагає від держави додаткових гарантій для інвесторів» [13, с.89]. В Україні політична нестабільність і воєнні дії призвели до скорочення ПІІ у 2022 році до 1,2 млрд дол. США [11]. Для подолання цих бар'єрів необхідні стабільне законодавство, прозорі регуляторні механізми та підтримка інновацій.

Інвестиції є «паливом» для економічної системи. Їх значення для національного розвитку проявляється у таких аспектах, як макроекономічне зростання, оскільки інвестиції стимулюють збільшення обсягів ВВП. Згідно з теорією мультиплікатора Дж. М. Кейнса, кожна грошова одиниця інвестицій генерує приріст національного доходу, що перевищує початкове вкладення [27]. Через капітальні вкладення відбувається модернізація заводів, інфраструктури та технологій, що підвищує конкурентоспроможність національних товарів на світовому ринку. Створення нових робочих місць, підвищення рівня доходів населення та фінансування соціально значущих проєктів (освіта, медицина, екологія) [28]. Окрім того, інвестиції в НДДКР (науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи) дозволяють країні переходити на вищі технологічні уклади.

Для країн з перехідною економікою або таких, що перебувають у стані відновлення (як Україна), особливе значення мають прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Вони приносять не лише капітал, а й нові управлінські технології, доступ до міжнародних ринків та світові стандарти якості [29].

Інвестиційна діяльність також сприяє формуванню глобальних ланцюгів доданої вартості. Наприклад, Volkswagen інвестує в країни Східної Європи, створюючи виробничі кластери для оптимізації логістики. Сучасні тренди, такі як інвестиції в цифрові технології, набувають дедалі більшого значення. За даними аналітичної компанії IDC, у 2023 році глобальні витрати на цифрову трансформацію перевищили 2,1 трлн доларів США, що свідчить про посилення ролі цифрових технологій у стратегічному розвитку світової економіки. Інвестиційна діяльність є невід’ємною частиною міжнародного бізнесу, що забезпечує економічне зростання, технологічний прогрес і глобальну інтеграцію. Її значення полягає у створенні умов для співпраці між інвесторами та країнами-реципієнтами, але успіх залежить від подолання економічних і політичних викликів.

Сьогодні поняття інвестиційної діяльності в Україні нерозривно пов'язане з механізмами MIGA (Світовий банк) та DFC, які страхують інвесторів від воєнних ризиків. Це новий елемент значення інвестицій - як інструменту стабілізації економіки в кризові періоди (додаток1).

Впровадження платформ на кшталт *Advantage Ukraine* для залучення капіталу свідчить про перехід інвестиційної діяльності у цифровий формат, що пришвидшує обіг капіталу в країні.

1.2 Основні види та форми міжнародних інвестицій

Міжнародні інвестиції відіграють ключову роль у глобальній економіці, забезпечуючи рух капіталу, технологій і знань між країнами. Їхня класифікація за видами та формами дозволяє глибше зрозуміти механізми інвестування, їхній вплив на економічний розвиток і специфіку застосування

в різних економічних умовах. Систематизація видів і форм інвестицій є необхідною для аналізу їхньої ефективності та розробки стратегій залучення капіталу, особливо для країн із перехідною економікою, таких як Україна.

Міжнародні інвестиції поділяються на кілька основних видів залежно від мети вкладень і ступеня участі інвестора в управлінні. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є найпоширенішим видом, що передбачають вкладення капіталу в створення, розширення або придбання підприємств із часткою власності, достатньою для контролю. За визначенням Ю. Г. Козака, «прямі іноземні інвестиції є стратегічним інструментом, який дозволяє інвестору впливати на управлінські рішення підприємства за кордоном» [10]. Наприклад, інвестиції компанії Volkswagen у будівництво заводів у Польщі сприяли створенню робочих місць і трансферу технологій.

Згідно з World Investment Report 2024 від UNCTAD, глобальний обсяг ПІІ у 2023 році скоротився на 2% до 1,3 трлн дол. США через економічний спад і геополітичні напруження, що підкреслює їхню чутливість до зовнішніх факторів [22]. Для України ПІІ залишаються критично важливими, хоча їхній обсяг у 2022 році зменшився на 15% через воєнний стан [25]. Отже, є необхідність створення сприятливого інвестиційного клімату для відновлення припливу капіталу.

Портфельні інвестиції, на відміну від ПІІ, спрямовані на придбання цінних паперів (акцій, облігацій) без наміру контролювати діяльність підприємства. О.І.Рогач зазначає, що «портфельні інвестиції орієнтовані на отримання фінансового прибутку через дивіденди або зростання вартості активів» [19, с. 115]. До прикладу, вкладення в акції компаній на фондових біржах, таких як London Stock Exchange, є типовим проявом цього виду інвестицій.

За даними Світового банку, у 2020 році глобальні портфельні інвестиції досягли 25 трлн дол. США, що показує їхню важливість для фінансових ринків [23]. Однак висока волатильність створює ризики для країн із

нестабільною економікою. Для України портфельні інвестиції менш поширені через обмежений розвиток фондового ринку.

До інших інвестицій належать кредити, позики, торговельні кредити та банківські депозити, які зазвичай мають короткостроковий характер. Такі інвестиції забезпечують ліквідність, але мають обмежений вплив на довгостроковий економічний розвиток.

Згідно з Global Innovation Index 2024, інвестиції в інноваційні сектори, такі як зелені технології, часто фінансуються через подібні інструменти, хоча їхній обсяг у 2023 році скоротився через жорсткі фінансові умови [8]. Це вказує на необхідність диверсифікації джерел фінансування для країн, що розвиваються.

Окрім видів, прямі іноземні інвестиції класифікуються за формами, які визначають спосіб реалізації. Інвестиції типу «грінфілд» передбачають створення нових підприємств із нуля, що сприяє розвитку інфраструктури та економічному зростанню. Будівництво Gigafactory компанією Tesla в Китаї є прикладом грінфілд-інвестицій, які посилили технологічний потенціал регіону. Грінфілд-інвестиції є пріоритетними для країн, що прагнуть модернізації, оскільки вони забезпечують значний приплив капіталу та інновацій. Для України ця форма може бути ефективною для відновлення економіки, хоча високі ризики можуть стримувати інвесторів.

Злиття та поглинання (M&A) є іншою формою, що дозволяє інвесторам швидко отримати доступ до ринків і ресурсів через купівлю або об'єднання з існуючими підприємствами. Н. П. Литвиненко вважає, що «злиття та поглинання є ефективним інструментом для розширення присутності на ринках, але можуть викликати занепокоєння щодо втрати національного контролю» [13, с. 92]. Наприклад, придбання української компанії «Мрія Агрохолдинг» саудівськими інвесторами у 2018 році, що забезпечило доступ до аграрного сектору. Звіт UNCTAD за 2024 рік зазначає, що M&A залишаються популярними в розвинених економіках, але їхній обсяг у країнах, що розвиваються, скоротився через економічні виклики [22].

Спільні підприємства передбачають співпрацю іноземного інвестора з місцевою компанією, що знижує ризики та полегшує адаптацію до місцевих умов. Такі підприємства є ефективними в країнах із високими політичними ризиками, оскільки дозволяють розподіляти відповідальність між партнерами. Для України ця форма може стати перспективною для залучення капіталу, адже створення спільних підприємств з місцевими партнерами допомагає іноземним компаніям краще орієнтуватися в політичному середовищі країни та зменшувати ризики в умовах нестабільності.

Вибір виду та форми інвестицій залежить від економічного середовища, стратегічних цілей інвестора та рівня ризиків. У розвинених економіках, таких як США чи Німеччина, портфельні інвестиції та M&A є поширеними через розвинені фінансові ринки та стабільність. Натомість країни, що розвиваються, такі як Україна, частіше залучають ПІІ через грінфілд-інвестиції, які сприяють модернізації економіки. Європейські країни активно підтримують інвестиції в зелену енергетику, де ПІІ відіграють ключову роль, забезпечуючи майже 48% електроенергії з відновлювальних джерел у 2024 році. Для України ключовим завданням є вдосконалення регуляторного середовища, щоб залучати різноманітні форми інвестицій, особливо в умовах скорочення припливу капіталу через геополітичні фактори.

У сучасній світовій економіці саме транснаціональні корпорації (ТНК) виступають головними рушіями інвестиційних процесів. Вони акумулюють величезні капітали та спрямовують їх у різні країни для створення нових виробництв або поглинання існуючих компаній.

За даними ЮНКТАД (UNCTAD), на ТНК припадає понад 80% світових потоків прямих іноземних інвестицій. Вони володіють розгалуженою мережею філій у десятках країн, що дозволяє їм оптимізувати витрати та податки на глобальному рівні [30].

ПІІ корпоративного сектору визначають технологічну складову в розрізі трансферу технологій, оскільки саме ТНК є основними власниками

патентів та ноу-хау. Здійснюючи ПІІ, вони приносять у приймаючу країну (зокрема в Україну) не лише гроші, а й сучасні технології, цифрові рішення та стандарти екологічного управління (ESG).

Прихід великих корпорацій (наприклад, Bayer, Nestlé, ArcelorMittal) є сигналом для інших інвесторів про безпечність та перспективність ринку. Це покращує інвестиційний імідж країни на міжнародній арені.

Особливої уваги заслуговує так звана стратегія «Greenfield» та «Brownfield»:

- *Greenfield (нове будівництво)*: ТНК будують заводи «з нуля», що створює найбільшу кількість нових робочих місць.
- *Brownfield (злиття та поглинання)*: ТНК купують частки місцевих підприємств, забезпечуючи їх модернізацію та інтеграцію у світові ланцюги доданої вартості [31].

Роль ТНК у світовій економіці підтверджується масштабами їхніх операцій: сьогодні у світі налічується понад 100 000 ТНК, які мають понад 900 000 закордонних філій. На 100 найбільших ТНК припадає близько \$10 трлн активів за кордоном та понад 15 млн працівників. Частка ТНК у світовій торгівлі становить понад 2/3 (66%), причому значна частина - це внутрішньокорпоративні операції між підрозділами однієї компанії.

Транснаціоналізація капіталу є вищою формою інтернаціоналізації господарського життя. ТНК трансформують національні економіки, перетворюючи їх на ланки глобальних ланцюгів доданої вартості (Global Value Chains). Прямі іноземні інвестиції, що здійснюються ТНК, принципово відрізняються від портфельних вкладень тим, що вони забезпечують інвестору контроль над об'єктом інвестування та довгостроковий інтерес у розвитку підприємства [30].

Таблиця 1.2

Наслідки інвестиційної діяльності ТНК для країни-реципієнта

Сфера впливу	Позитивні наслідки (Переваги)	Негативні наслідки (Ризики)
Технології та інновації	Трансфер ноу-хау, впровадження сучасних ІТ-систем та високих стандартів якості.	Технологічна залежність; використання застарілих («брудних») технологій, що заборонені в розвинених країнах.
Ринок праці	Створення нових робочих місць; підвищення кваліфікації персоналу; вищий рівень оплати праці.	Витіснення кадрів з національних підприємств («відтік мізків» всередині країни); експлуатація дешевої праці.
Капітал та фінанси	Приплив валюти; стабільні надходження до бюджету через податки.	Масштабне виведення прибутків за кордон (репатріація капіталу); використання схем трансфертного ціноутворення.
Конкуренція	Стимулювання розвитку суміжних галузей (постачальників); пожвавлення внутрішнього ринку.	Монополізація ринку; банкрутство місцевих малих та середніх підприємств, що не витримують конкуренції.
Платіжний баланс	Збільшення експортного потенціалу країни за рахунок продукції ТНК.	Збільшення імпорту комплектуючих та обладнання від материнської компанії.

Джерело: [30]

Ключовими стратегіями експансії ТНК є пошук ресурсів, в першу чергу інвестиції спрямовуються в країни з дешевою сировиною або низькою вартістю робочої сили. ТНК створюють виробництва безпосередньо в країні споживання, щоб уникнути митних бар'єрів та транспортних витрат (наприклад, заводи Coca-Cola або Samsung в різних регіонах світу). Розміщення окремих етапів виробництва в країнах з найбільш сприятливим податковим або регуляторним режимом.

Вплив ТНК на розвиток країни не є однозначно позитивним. З одного боку, вони стимулюють модернізацію, з іншого — можуть витіснити місцевих виробників.

Для України залучення ТНК є стратегічно важливим завданням, оскільки це не лише фінансовий ресурс, а й інституційні зміни. Присутність

брендів зі світовим ім'ям (як-от *IKEA*, *Ryanair*, *Unilever*) є потужним індикатором стабільності для міжнародної спільноти. В умовах відбудови пріоритет зміщується на ТНК, що працюють у сферах високих технологій (Military-tech) та енергетики, що дозволяє країні не просто відновитися, а здійснити «технологічний стрибок» [34],[35].

Демократичні і авторитарні режими однаково зацікавлені у співпраці з великими міжнародними компаніями, оскільки ті є джерелом інвестицій, робочих місць і технологій. Проте, як зазначає Д. Аджемоглу, значна концентрація влади у руках транснаціональних корпорацій може призводити до посилення нерівності та загострення конфліктів на світовій арені, що, у свою чергу, позначається на міжнародній безпеці та стабільності [36]. Тому держави прагнуть регулювати діяльність таких суб'єктів через міжнародні договори, санкції або стимулювальні програми, розуміючи, що економічна сила часто перетворюється на політичний ресурс.

Порівняння позитивних ефектів і ризиків наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Позитивні ефекти та ризики залучення іноземного капіталу

	Аспект	Опис
Позитивні ефекти	Економічне зростання	Приплив капіталу сприяє зростанню ВВП і розвитку економічної інфраструктури
	Створення робочих місць	Нові підприємства зменшують безробіття через створення робочих місць
	Трансфер технологій	Впровадження сучасних технологій і управлінських практик підвищує продуктивність
Ризики	Економічна залежність	Надмірна залежність від іноземного капіталу послаблює контроль над ключовими секторами
	Відтік капіталу	Політична чи економічна нестабільність призводить до скорочення інвестицій
	Регуляторні бар'єри	Корупція та бюрократія ускладнюють залучення і реалізацію інвестицій

Джерело: складено автором

Зростання впливу суб'єктів міжнародного бізнесу на геополітичну ситуацію підтверджує статистика. За даними Світового банку, частка транснаціональних корпорацій у світовому ВВП сягає понад 30%, а їх

зовнішні прямі інвестиції у 2023 році склали близько 2,4 трильйона доларів США. Зокрема, корпорації з США, Китаю, Німеччини і Японії контролюють близько 60% світових зовнішніх інвестицій, що дає їм значний вплив у політичних процесах багатьох регіонів. Ці компанії формують геоекономічні блоки, які здатні впливати на рішення міжнародних організацій, таких як ООН, МВФ чи ВТО, в тому числі і в питанні санкційної політики або регулювання ринку [23].

Наведемо приклад кейсу із технологічним сектором. Китайська корпорація Huawei, вклавши мільярди доларів у розробку 5G-технологій і інфраструктури в країнах Азії, Африки та Європи, стала не лише лідером у цій сфері, але і фактором, що ускладнив відносини між США та Китаєм. Американський уряд розглядає діяльність Huawei як загрозу національній безпеці і застосовує заборони та санкції, що водночас підсилює геополітичне протистояння двох потужних держав [37]. Цей приклад ілюструє, як діяльність одного суб'єкта бізнесу може стати каталізатором для великих міжнародних конфліктів.

Важливим аспектом є і роль міжнародного бізнесу у формуванні іміджу країни. Як підкреслює Д.О. Богуш, через діяльність транснаціональних корпорацій держава може підсилити свій позитивний міжнародний імідж, залучати інвестиції та розвивати культурні зв'язки. З іншого боку, недобросовісна практика бізнесу, корупція або ігнорування екологічних стандартів негативно відображаються на репутації держави, що призводить до політичних і економічних ризиків [38]. Таким чином, міжнародний бізнес є не лише економічним, але й іміджевим ресурсом у геополітиці.

Варто додати, що неореалістичний підхід у теорії міжнародних відносин, який акцентує увагу на боротьбі за владу і безпеку, у XXI столітті доповнюється економічною компонентою, де суб'єкти міжнародного бізнесу стають ключовими гравцями на світовій арені. Як зазначає М. Белєсков, неореалізм визнає, що транснаціональні корпорації формують нові виклики

для традиційної державної влади, зокрема через вплив на внутрішню політику країн та міждержавні відносини [39]. Ця позиція дозволяє глибше усвідомити взаємозалежність інвестиційної діяльності і геополітики. Розуміння цього взаємозв'язку є критично важливим для формування ефективної зовнішньої політики і стратегій міжнародного розвитку країн.

1.3 Ключові чинники, які впливають на міжнародний рух капіталу

Міжнародний рух капіталу – це складний процес, що залежить від численних чинників, які визначають привабливість країн для інвесторів і масштаби інвестиційних потоків. Ці чинники охоплюють економічні, політичні, правові, соціальні та технологічні аспекти, які формують інвестиційний клімат і впливають на стратегії транснаціональних корпорацій (ТНК) та інших учасників глобального ринку.

Економічні чинники відіграють визначальну роль у русі капіталу, оскільки інвестори насамперед оцінюють потенційну прибутковість і ризики. Ю. Г. Козак зазначає, що розмір ринку, темпи економічного зростання та рівень витрат на робочу силу є основними економічними детермінантами для прямих іноземних інвестицій [10, с. 52]. Наприклад, швидке економічне зростання Китаю в 2000-х роках привабляло значні обсяги ПІІ від компаній, таких як Apple, завдяки великому ринку та низьким витратам на виробництво. Для України економічні чинники, такі як низька собівартість праці, є перевагою, але обмежений доступ до ринків капіталу та інфраструктурні проблеми знижують її привабливість. Це підкреслює необхідність структурних реформ для стимулювання припливу інвестицій.

Політична стабільність і якість державного управління є критично важливими для інвесторів, оскільки вони впливають на рівень ризиків. О. І. Рогач наголошує, що «політична нестабільність і корупція створюють значні бар'єри для залучення іноземного капіталу» [18, с. 120]. Наприклад, у Венесуелі політична криза призвела до значного скорочення ПІІ у 2015–2020

роках. А країни з високим рівнем верховенства права, такі як Швеція, залучають більше інвестицій у високотехнологічні сектори завдяки передбачуваному правовому середовищу [19].

Правове регулювання також суттєво впливає на рух капіталу, оскільки інвестори потребують чітких і прозорих правил. Д. Д. Деніелс і Л. С. Радсба у своїх дослідженнях підкреслюють, що стабільне інвестиційне законодавство та захист прав власності є необхідними умовами для залучення капіталу [4, с. 88]. Наприклад, Сінгапур завдяки прозорій правовій системі стабільно входить до трійки лідерів за обсягом ПІІ. Та навпаки: складні бюрократичні процедури та непередбачувані зміни в законодавстві відлякують потенційних інвесторів. В Україні необхідність подальшого вдосконалення регуляторних процедур досі актуальна.

Соціальні чинники, такі як рівень освіти, кваліфікація робочої сили та культурні особливості, також впливають на інвестиційні рішення. Згідно з Global Innovation Index 2024, країни з висококваліфікованою робочою силою, як-от Швейцарія, залучають значні інвестиції в інноваційні сектори, зокрема штучний інтелект і біотехнології [8]. Доступ до кваліфікованих кадрів є ключовим для інвестицій у високотехнологічні галузі. Для України наявність освіченої робочої сили є перевагою, але міграція кваліфікованих фахівців через війну створює виклики для інвесторів, тож важливо інвестувати у людський капітал для підвищення привабливості країни.

Технологічні чинники набувають дедалі більшого значення в умовах цифрової економіки. Розвинена цифрова інфраструктура та доступ до інноваційних екосистем є вирішальними для залучення ПІІ у технологічні сектори. Ірландія завдяки розвиненій ІТ-інфраструктурі стала хабом для компаній, таких як Google і Microsoft. У звіті ЕІВ за 2023-2024 роки підкреслюється, що інвестиції в цифрові технології в Європі зросли у 2023 році, зокрема в секторі зеленої енергетики.

Макроекономічна стабільність, зокрема рівень інфляції, валютний курс і державний борг, також впливає на рух капіталу. За даними Світового банку,

країни з низькою інфляцією та стабільною валютою, такі як Канада, залучають більше портфельних інвестицій [23]. В Україні висока інфляція та валютні коливання ускладнюють залучення капіталу, хоча міжнародна фінансова допомога частково компенсує ці проблеми. Усі ці чинники взаємодіють, формуючи інвестиційний клімат країни. Польща завдяки економічному зростанню, стабільному законодавству та кваліфікованій робочій силі стала привабливою для ПІІ. Amazon розпочав значні інвестиції в країну з 2012 року, зробивши Польщу важливим центром своїх європейських операцій. Натомість Україна, попри потенціал, стикається з комплексними викликами, що вимагають системного підходу до реформ. Розуміння цих чинників дозволяє країнам розробляти стратегії, які максимізують приплив капіталу та сприяють економічному розвитку.

Світовий ринок інвестицій демонструє високу волатильність. Згідно з даними UNCTAD World Investment Report 2024, глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2023 році склали приблизно \$1,37 трлн. При цьому спостерігається чіткий розподіл [30]:

- Розвинені країни отримали близько \$464 млрд (34% від загального обсягу).
- Країни, що розвиваються, залучили \$867 млрд (63%), що свідчить про зміщення інтересів капіталу в бік ринків, що зростають.

Для України динаміка інвестицій має критичне значення. Попри війну, у 2023 році чистий приплив ПІІ в Україну склав близько \$4,25 млрд (за даними НБУ), що значно перевищує показник 2022 року (\$0,5 млрд). Це свідчить про високу адаптивність бізнесу та початок реалізації проєктів з відновлення [40].

Досліджуючи дане питання, потрібно виходити із характеристики поняття «фінансовий важіль» в цілому.

Поняття «фінансовий важіль» слід характеризувати такими особливостями:

1. Основною метою використання фінансового важеля є вплив на певні явища чи процеси, переважно економічного характеру.
2. Ефект від застосування фінансового важеля проявляється через певні зміни, які відбуваються протягом певного часового проміжку для забезпечення дії фінансового механізму регулювання економіки.
3. Використання фінансового важеля спрямоване на досягнення стимулюючого (підсилюючого) або стримуючого ефекту залежно від визначених цілей.
4. Застосування фінансового важеля має носити цілеспрямований характер і здійснюватися органами державної влади. Цей аспект відрізняє фінансовий важіль від об'єктивних факторів, які впливають на економіку самобутнім чином.

Фінансові інститути відіграють ключову роль у формуванні економічного впливу на держави в інвестиційному процесі. Вони виступають як потужні важелі, що здатні змінювати економічні політики, регулювати фінансові потоки та сприяти або обмежувати розвиток окремих секторів економіки. За допомогою кредитування, інвестицій та валютних операцій фінансові інститути мають можливість впливати на макроекономічні процеси і стабільність країн. Їх діяльність часто виходить за межі суто економічної сфери, проникаючи у політичні та геополітичні аспекти міжнародних відносин.

Участь міжнародних фінансових організацій (МФО) таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) є критично важливою для інвестиційного процесу, особливо в країнах з перехідною економікою та тих, що перебувають у стані відновлення.

Міжнародні фінансові організації виступають не лише як джерело капіталу, а й як гаранти стабільності та інституційні архітектори [41].

МФО надають довгострокові кредити на умовах, які часто недоступні на комерційному ринку (нижчі відсоткові ставки, тривалі пільгові

періоди). Для державного сектору фінансування дефіциту бюджету та великих інфраструктурних проєктів; для приватного сектору через такі структури, як Міжнародна фінансова корпорація (IFC), МФО входять у капітал приватних компаній або надають їм прями позики.

Одна з найважливіших функцій – каталізатор приватних інвестицій (ефект мобілізації). Присутність міжнародних фінансових організацій у проєкті є «знаком якості» для приватних інвесторів (ТНК, банків). На кожен \$1, інвестований МФО, зазвичай залучається \$2–3 приватного капіталу. МФО мають статус «привілейованого кредитора», що знижує ризик дефолту за проєктом.

Спеціалізовані агенції (наприклад, MIGA — Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій, що входить до групи Світового банку) страхують іноземних інвесторів від [43]:

- Експропріації активів.
- Воєнних дій та цивільних заворушень.
- Порушення контрактів державою.
- Обмежень на конвертацію валюти.

Міжнародні фінансові організації не просто дають гроші, а висувають вимоги щодо реформ (conditionality) боротьба з корупцією, реформа судової системи, прозорість державних закупівель. Це покращує загальний інвестиційний клімат країни в довгостроковій перспективі.

Масштаби підтримки з боку міжнародних фінансових організацій для України (2023–2025 рр.) стали безпрецедентними.

Таблиця 1.3

Допомога Україні з боку міжнародних фінансових організацій

Організація	Роль та обсяги (орієнтовно)	Пріоритетні напрямки
МВФ (IMF)	Програма EFF на \$15,6 млрд	Макроекономічна стабільність, реформи управління.
Світовий банк	Мобілізовано понад \$40 млрд	Соціальна підтримка, енергетика, сільське господарство.
ЄБРР (EBRD)	Понад €2 млрд щорічно	Підтримка реального сектору, муніципальна інфраструктура, банки.
ЄІВ (EIB)	Кредитні лінії на мільярди євро	Транспорт, критична інфраструктура, відновлення шкіл/лікарень.

Джерело: [42]

Позитивні ефекти участі міжнародних фінансових організацій проявляються в доступі до «дешевих» та «довгих» грошей, впровадженні найкращих світових екологічних та соціальних стандартів (ESG) та підтримці платіжного балансу країни.

Однак, є перестороги стосовно отримання допомоги від міжнародних фінансових організацій, це й зростання зовнішнього державного боргу. формування моделі економіки, орієнтованої на зовнішнє управління фінансовими потоками. Вимоги щодо скорочення соціальних витрат або підвищення тарифів можуть бути болючими для населення.[44]

Висновки до розділу 1

У результаті проведеного дослідження сутності та ролі інвестиційної діяльності можна сформулювати такі ключові висновки:

Інвестиційна діяльність не є просто фінансовим вкладенням, а складним динамічним процесом, що охоплює акумуляцію ресурсів, їх трансформацію в реальні активи та отримання кінцевого результату — прибутку або соціально значущого ефекту. Вона виступає базовою умовою функціонування будь-якої економічної системи. Інвестиції слід розглядати не

просто як ресурс, а як головний механізм подолання «технологічного розриву» між національною економікою та провідними країнами світу. У поглибленому розумінні інвестиційна діяльність — це процес відтворення капіталу на новій якісній основі, що дозволяє країні вийти за межі сировинної моделі розвитку та перейти до економіки знань.

Для країни інвестиції виконують роль каталізатора економічного зростання. Завдяки ефекту мультиплікатора, вони стимулюють попит, створюють робочі місця, модернізують застарілу інфраструктуру та забезпечують перехід економіки до інноваційного типу розвитку.

Транснаціональні корпорації сьогодні є головними суб'єктами прямих іноземних інвестицій. Вони виступають провідниками інституційних стандартів. Прихід ТНК стимулює розвиток антимонопольного законодавства, вдосконалення податкового адміністрування та судової системи приймаючої країни. Таким чином, інвестиційна діяльність ТНК опосередковано сприяє детінізації економіки та підвищенню якості державного управління.

Їхня діяльність сприяє інтеграції національних підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості та забезпечує трансфер новітніх технологій і управлінського досвіду, що є критично важливим для країн із перехідною економікою.

Залучення іноземного капіталу має неоднозначні наслідки. Поряд із позитивними ефектами (капіталізація, технологічне оновлення), існують суттєві ризики: витіснення місцевих виробників, залежність від іноземних центрів прийняття рішень та репатріація прибутку. Це зумовлює необхідність виваженої державної інвестиційної політики. Значення інвестицій полягає у зміні галузевих пропорцій національного господарства. Пріоритетне спрямування капіталу в сектори з високою часткою доданої вартості (ІТ, аерокосмічна галузь, біотехнології) забезпечує структурну перебудову економіки. Без активної інвестиційної діяльності держава ризикує опинитися

у «пастці середнього доходу», де економічне зростання зупиняється через низьку конкурентоспроможність.

У сучасних умовах значення інвестиційної діяльності для України трансформується. Інвестиції стають не просто інструментом зростання, а фундаментом для фізичного відновлення та стратегічного виживання держави. Пріоритетом стає залучення капіталу в оборонно-промисловий комплекс, енергетику та високотехнологічні сектори з паралельним впровадженням механізмів страхування воєнних ризиків.

Значення інвестиційної діяльності для України на сучасному етапі полягає у переході від моделі «простого відновлення» (відбудови старого) до моделі «стрибоподібного розвитку». Інвестиції мають бути спрямовані на створення нової цифрової та екологічної інфраструктури, що відповідає стандартам ЄС, що автоматично перетворює інвестиційну діяльність на ключовий чинник євроінтеграції.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1. Позитивні ефекти та потенційні ризики залучення іноземного капіталу

Іноземний капітал відіграє важливу роль у розвитку економік, допомагаючи країнам нарощувати виробництво, створювати робочі місця та інтегруватися в глобальний ринок. Однак разом із вигодами він приносить і ризики, які можуть створювати проблеми, якщо їх не контролювати.

Після періоду нестабільності глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) демонструють тенденцію до фрагментації. За даними UNCTAD, у 2023 році загальний обсяг ПІІ склав \$1,37 трлн, що на 2% менше, ніж у попередньому році, якщо не враховувати певні транзитні фінансові операції в країнах Європи [30].

Ключовими трендами сучасного етапу стала геополітична релокація (Friend-shoring)- інвестори все частіше обирають країни не за критерієм найнижчої вартості, а за критерієм політичної лояльності та безпеки ланцюгів постачання. Капітал переміщується між «дружніми» країнами (наприклад, перенесення виробництв із Китаю до Індії, В'єтнаму чи Мексики)[46].

Це єдиний сектор, що демонструє стійке зростання, це енергетика. Обсяг міжнародних інвестицій у відновлювану енергетику та енергоефективність у 2023–2024 роках зріс на \$150–200 млрд. Проте розвинені країни залучають у 3 рази більше таких інвестицій, ніж країни, що розвиваються.

Понад 60% нових інвестиційних проєктів у світі зараз пов'язані з цифровими послугами, програмним забезпеченням та центрами обробки даних (Data Centers).

Таблиця 2.1.

Регіональний розподіл інвестиційної активності

Регіон	Динаміка (2024 порівняно з 2023)	Причини
США та Канада	Стабільність (-1%)	Величезні внутрішні стимули (Inflation Reduction Act) утримують капітал.
Європейський Союз	Падіння (-15%)	Висока вартість енергоносіїв та регуляторний тиск.
Південно-Східна Азія	Зростання (+8%)	АСЕАН стає новим «світовим заводом». В'єтнам та Індонезія — лідери.
Латинська Америка	Помірне зростання (+4%)	Фокус на видобутку критичних мінералів (літій, мідь) для акумуляторів.
Україна та Східна Європа	Волатильність	Залежність від безпекових ризиків та програм відбудови.

Джерело: складено автором на основі [30],[46],[47]

Світ переходить від «вільної торгівлі» до «керованого інвестування». Кількість нових протекціоністських заходів та механізмів скринінгу інвестицій (перевірки на предмет національної безпеки) зросла втричі за останні 5 років. Понад 70% країн світу посилили контроль за входом іноземного капіталу в стратегічні галузі.

Один із головних позитивних ефектів – це економічне зростання, яке забезпечується припливом капіталу. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) дозволяють розвивати промисловість, інфраструктуру та торгівлю, що сприяє збільшенню ВВП. За даними Світового банку, країни з активним залученням ПІІ мають вище зростання економіки, ніж ті, що обмежують доступ до капіталу [23].

Інший важливий ефект – створення робочих місць, що допомагає зменшувати безробіття та підвищувати рівень життя. Іноземні компанії, відкриваючи виробництва чи офіси, наймають місцевих працівників, що особливо цінно для країн із соціальними викликами. Наприклад, у В'єтнамі інвестиції Samsung у заводи електроніки створили десятки тисяч робочих

місць, сприяючи розвитку регіонів. В Україні ІТ-сектор залишається стійким попри війну, а компанії, такі як EPAM, забезпечують роботою тисячі фахівців [8]. Крім того, інвестиції в агросектор, наприклад від китайської компанії COFCO, підтримують зайнятість у сільській місцевості.

Трансфер технологій також є важливим, оскільки іноземні інвестори приносять нові технології та управлінські практики. Це допомагає місцевим підприємствам ставати більш конкурентоспроможними. Дослідження OECD та інших організацій свідчать про те, що ПІІ можуть сприяти підвищенню продуктивності в приймаючих країнах, особливо коли інвестиції спрямовані в технологічно інтенсивні галузі. Це відбувається завдяки передачі технологій, управлінських практик та підвищенню конкуренції. Однак ефект може варіюватися залежно від рівня розвитку країни, її інституційного середовища та здатності локальних компаній засвоювати нові знання. В Україні проекти компаній, таких як SoftServe, допомагають впроваджувати сучасні стандарти в ІТ, але війна, обмежує масштаб цього ефекту.

Незважаючи на ці переваги, є й ризики. Економічна залежність від іноземного капіталу може послабити контроль над ключовими галузями. Наприклад, у Нігерії іноземні компанії домінують у нафтовому секторі, що ускладнює розподіл доходів. В Україні схожі проблеми виникають в агросекторі, де іноземні інвестори, контролюють частину зернових терміналів, що викликає занепокоєння щодо продовольчої безпеки. Щоб цього уникнути, потрібно підтримувати місцевих виробників і залучати капітал із різних країн.

Відтік капіталу – ще один ризик, особливо в нестабільних умовах. За даними Європейського інвестиційного банку, країни з економічними чи політичними проблемами втрачають до 20% ПІІ через відтік. Наприклад, у Туреччині валютна криза 2018 року скоротила ПІІ на 15%. В Україні війна, призвела до відтоку капіталу, а обсяг ПІІ у 2022 році був нижчим, ніж у 2020 році [8].

Регуляторні бар'єри також ускладнюють залучення капіталу. Складні процедури та корупція відлякують інвесторів. В Україні, попри реформи, такі як проєкт «Дія.City» для ІТ, країна посідає 116 місце в Індексі сприйняття корупції за 2022/2023 рік, що значно стримує інвестиції. Для порівняння, Польща завдяки прозорим правилам залучає набагато більше капіталу.

Для України важливо знайти баланс між вигодами та ризиками, щоб залучити інвестиції в ІТ, агросектор і зелений сектор для повоєнного відновлення.

Позитивний вплив часто називають спілловер-ефектами (spillover effects) — це «просочування» технологій та досвіду від іноземних компаній до місцевих. Розглянемо приклади позитивних ефектів іноземного інвестування в Українську економіку.

Технологічна модернізація та експорт (Кластер автомобілебудування на Заході України). Залучення інвестицій від таких компаній, як *Leoni*, *Nexans*, *Fujikura*, дозволило створити в Україні тисячі робочих місць. Головний позитив: Україна інтегрувалася в ланцюг виробництва європейських авто, а місцеві інженери опанували стандарти ISO та Lean Manufacturing.

Впровадження нових стандартів ритейлу та логістики (IKEA та Metro AG). Прихід цих гігантів змушує місцевих постачальників змінювати пакування, логістику та якість продукції, щоб відповідати міжнародним вимогам. Це підтягує рівень усього внутрішнього ринку.

Розвиток критичної інфраструктури (Зелена енергетика). Інвестиції норвезької компанії *Scatec* або литовської *Modus Group* у сонячні та вітрові електростанції в Україні сприяли енергонезалежності та впровадженню екологічних технологій, які держава не могла профінансувати самотійно.

Неконтрольований приплив капіталу або надмірна залежність від іноземних суб'єктів можуть призвести до дестабілізації.

«Втеча капіталу» та репатріація прибутку (Приклад: Банківський сектор): У періоди фінансових криз іноземні банківські групи (наприклад, під

час кризи 2008 або 2014 років) можуть масово виводити ліквідність у материнські структури в Європі, що поглиблює дефіцит валюти в країні-реципієнті.

Монополізація та витіснення місцевих гравців (Харчова промисловість). Коли велика ТНК (як *Nestlé* чи *PepsiCo*) купує місцеві заводи (наприклад, «Торчин» чи «Сандора»), існує ризик, що дрібні локальні бренди зникнуть, не витримавши маркетингового бюджету гіганта. Це звужує вибір для споживача в довгостроковій перспективі.

Екологічний демпінг (Видобувна галузь). У деяких країнах Африки та Латинської Америки ТНК видобувають копалини, ігноруючи екологічні норми, оскільки штрафи в цих країнах значно нижчі, ніж у ЄС чи США. Це приклад «експорту забруднення».

Політичний тиск та залежність - якщо критична частка галузі (наприклад, енергетики) належить компанії з країни-агресора або політично нестабільної країни, інвестиції можуть стати інструментом шантажу.

Таблиця 2.2

Ключові ризики для іноземного інвестора

Вид ризику	У розвинених країнах	У країнах, що розвиваються
Політичний	Зміна регуляторних норм щодо екології або антимонопольного законодавства.	Політична нестабільність, зміна урядів, ризик націоналізації активів.
Економічний	Насиченість ринку, висока вартість робочої сили, ризик рецесії.	Висока інфляція, різка девальвація національної валюти, нерозвиненість ринків капіталу.
Інституційний	Жорсткі бюрократичні процедури щодо дозволів (Compliance).	Корупція, недосконалість судової системи, слабкий захист прав власності.

Джерело: [48]

Для мінімізації ризиків держава має використовувати інструменти інвестиційного скринінгу (перевірка походження капіталу) та стимулювати

інвесторів до локалізації виробництва (вимога використовувати частку місцевих компонентів).

Таким чином, до основних викликів глобального інвестиційного процесу можна віднести високу вартість капіталу, боргову кризу в країнах світу, технологічне суперництво. Через жорстку монетарну політику центральних банків (високі відсоткові ставки) вартість запозичень для інвестиційних проєктів залишається на найвищому рівні за останні 15 років. Багато держав, що розвиваються, витрачають на обслуговування боргу більше, ніж отримують нових інвестицій. Конкуренція між США та Китаєм за лідерство у сфері ШІ (AI) та напівпровідників створює бар'єри для вільного перетоку технологічних інвестицій.

2.2 Практика залучення інвестицій у розвинених країнах та державах, що розвиваються

Інвестиції, зокрема іноземні, відіграють ключову роль у сучасній глобальній економіці. Вони є джерелом не лише фінансових ресурсів, а й інновацій, нових технологій, управлінських практик та ринкових стандартів. Практика залучення інвестицій залежить від рівня розвитку країни, її економічної структури, інституційного середовища та інтегрованості у світову фінансову систему. З огляду на це, варто розрізняти підходи, притаманні розвиненим країнам і державам, що розвиваються.

У розвинених країнах інвестиційна політика, як правило, має системний, прозорий та стабільний характер. Головною метою є залучення високотехнологічних, довгострокових інвестицій, що сприяють модернізації національної економіки. Такі держави мають сильні інституції, розвинену правову систему, ефективне регулювання, а також високий рівень капіталізації фінансових ринків.

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки функціонує програма SelectUSA, яка координує національні зусилля з залучення ПІІ, у той час як у

Німеччині активно діє агенція Germany Trade & Invest, орієнтована на підтримку проєктів у сфері промисловості, енергетики та R&D.[17]

Типові риси інвестиційної політики розвинених країн зображено на рис.2.1.

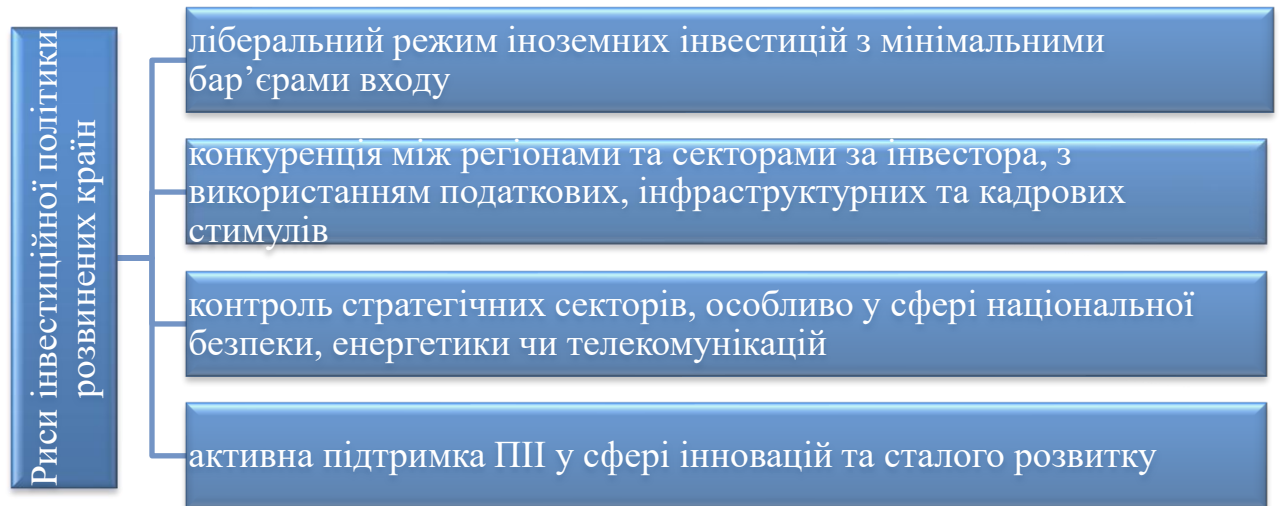

Рис. 2.1. Типові риси інвестиційної політики розвинених країн

Джерело: складено автором на основі [19],[31],[34]

Щодо портфельних інвестицій, розвинені країни є ключовими центрами глобального капіталу. Їхні фондові ринки вирізняються високою ліквідністю, правовим захистом прав власності та широким спектром фінансових інструментів. Саме ці ринки, зокрема США, притягують великі обсяги портфельного капіталу у вигляді інвестицій у акції, державні облігації та індексні фонди.

Для глибшого аналізу вашого дослідження важливо порівняти підходи до інвестиційної політики в різних групах країн. Розвинені країни (Global North) та країни, що розвиваються (Global South), мають принципово різні цілі, стимули та ризики при залученні капіталу.

Нижче наведено порівняльні таблиці, структуровані за ключовими критеріями.

Таблиця 2.3

Порівняльна характеристика інвестиційних моделей

Критерій порівняння	Розвинені країни (США, ЄС, Японія)	Країни, що розвиваються (Бразилія, Індія, В'єтнам, Україна)
Основна мета залучення	Підтримка технологічного лідерства, розвиток «зеленої» економіки, створення високотехнологічних робочих місць.	Індустріалізація, подолання бідності, модернізація базової інфраструктури, доступ до валютних ресурсів.
Ключовий сектор	Сфера послуг (FinTech, R&D), високі технології, відновлювана енергетика.	Промислове виробництво, видобуток ресурсів, агросектор, масове будівництво.
Головний стимул для інвестора	Стабільність правової системи, висока купівельна спроможність населення, надійний захист інтелектуальної власності.	Дешеві фактори виробництва (праця, ресурси), нові ринки збуту, значні податкові пільги.
Тип інвестицій	Переважно внутрішньогалузеві ПІІ (злиття та поглинання), венчурний капітал.	Інвестиції «з нуля» (Greenfield), приватизаційні проєкти, державне-приватне партнерство.

Джерело: складено автором на основі [19],[31],[34]

У країнах, що розвиваються, інвестиційна політика має інші пріоритети й акценти. Основною метою тут є нарощення виробничого потенціалу, розвиток інфраструктури та створення робочих місць. Часто держави вдаються до широкої системи стимулів, аби компенсувати недосконалість інституційного середовища чи макроекономічні ризики.

Наприклад, у В'єтнамі діє розгалужена система пільг для інвесторів у пріоритетних галузях – виробництві електроніки, текстилю, агропромисловості. Подібно, у Кенії створено спеціальні економічні зони, де інвесторам надаються податкові канікули, доступ до логістичної інфраструктури та гарантії репатріації прибутку.

Характерні риси політики залучення інвестицій у країнах, що розвиваються наведено у рис.2.2.

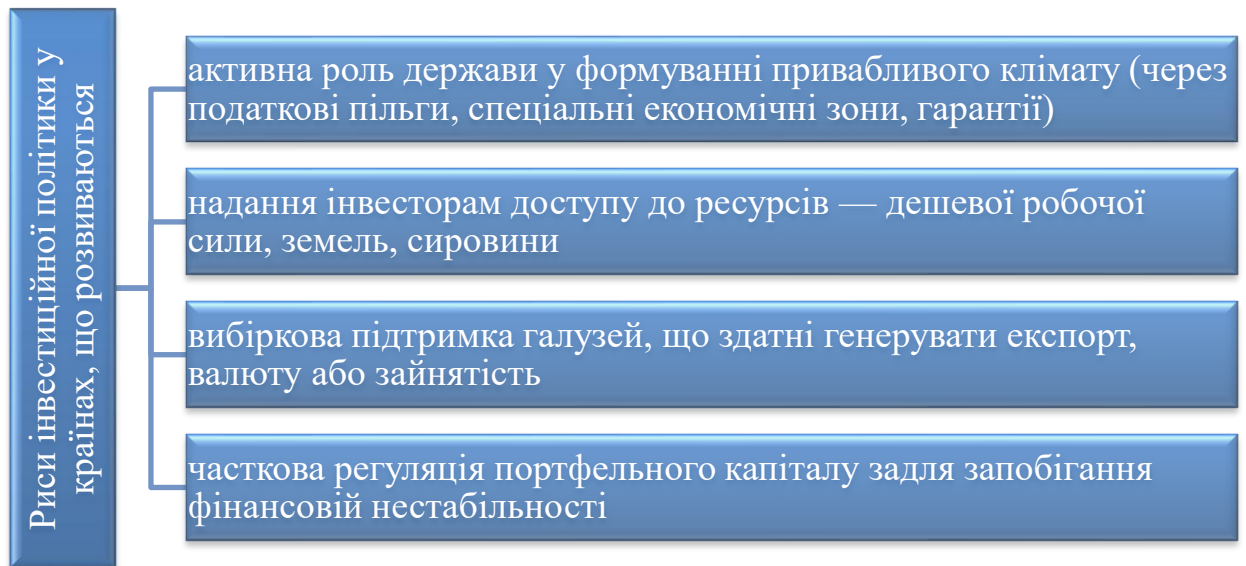

Рис. 2.2. Типові риси інвестиційної політики у країнах, що розвиваються

Джерело: складено автором на основі [19],[31],[34]

Портфельні інвестиції у країнах, що розвиваються, зазвичай мають обмежений характер. Це пов'язано з низькою ліквідністю місцевих фінансових ринків, недостатнім рівнем захисту прав інвесторів та валютними ризиками. Водночас ці ринки демонструють високий потенціал зростання і можуть бути привабливими для спекулятивного або довгострокового капіталу, особливо в умовах позитивної динаміки ВВП і реформ.

Ключові відмінності у практиці залучення інвестицій між розвиненими країнами та державами, що розвиваються, наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Порівняння механізмів залучення інвестицій

Параметр	Розвинені країни	Країни, що розвиваються
Рівень відкритості	Високий, з вибірковою контролем	Часто регламентований, обмеження на галузі
Політика стимулювання	Переважно на рівні регіонів/секторів	Національні пільги, SEZ, митні/податкові канікули
Інституції	Незалежні, високої якості	Часто централізовані, з елементами бюрократії
Пріоритети	Інновації, R&D, цифровізація	Інфраструктура, базове виробництво, агро

Джерело: складено автором на основі [29],[47]

Порівняльна характеристика свідчить про суттєві розбіжності у підходах до залучення інвестицій між розвиненими країнами та державами, що розвиваються. Ці відмінності зумовлені не лише рівнем економічного розвитку, а й особливостями інституційного устрою, політичної стабільності, фінансової інфраструктури та стратегічних пріоритетів державної політики. У розвинених країнах інвестори зазвичай очікують високого рівня передбачуваності та ефективного регулювання, що гарантує захист прав власності, свободу капіталу, доступ до інноваційної інфраструктури та висококваліфікованих кадрів. У таких умовах важливішим є не обсяг запропонованих пільг, а стабільність правил гри та доступ до ринку. Як наслідок, механізми стимулювання інвестицій мають скоріше точковий характер і використовуються для посилення конкурентоспроможності окремих регіонів або технологічних напрямів.

Натомість у країнах, що розвиваються, інвестиційна політика часто має стратегічно мобілізаційний характер. Уряд фокусується на створенні умов, які здатні привабити інвестора попри структурні недоліки або ризики. Це передбачає не лише прямі фінансові стимули, а й спеціальний адміністративний режим: спрощені процедури реєстрації, пільгове оподаткування, державні гарантії захисту капіталу тощо. Водночас нерідко спостерігається низький рівень правозастосування, нестабільне регуляторне поле та залежність інвестора від рішень політичного керівництва.

Таблиця 2.5

Порівняльна практика: розвинені країни vs країни, що розвиваються

Показник	Розвинені країни (Average)	Країни, що розвиваються (Average)
Частка ІІІ у ВВП	2,5 – 4%	3,5 – 6%
Вартість залучення 1 робочого місця	\$150 000 – \$250 000 (Hi-Tech)	\$20 000 – \$50 000 (Manuf.)
Норма прибутку на інвестиції (ROI)	6 – 9%	12 – 18% (премія за ризик)
Витрати на R&D від обсягу ІІІ	10 – 15%	1 – 3%

Зазначені відмінності проявляються і в галузевій структурі інвестиційних потоків (табл. 2.3).

Пріоритетні галузі - значення інвестицій зараз фокусується на «зеленій» енергетиці (Green Deal), оборонно-промисловому комплексі (Defense Tech) та критичній інфраструктурі, однак якщо виділити прибутковість та окупність інвестиційної діяльності, то картина дещо зміщується, як це відображено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Галузі інвестиційної привабливості

Категорія	Розвинені країни	Країни, що розвиваються
Прямі інвестиції (ППІ)	ІТ, фармацевтика, авто, енергетика	Виробництво, агро, текстиль, будівництво
Портфельні інвестиції	Акції, держоблігації, індекси	Банківські акції, держборг, IPO

Джерело: складено автором на основі [29],[47]

Традиційно, у країнах із високим ВВП на душу населення інвестиції концентруються в секторах з високою доданою вартістю та значною часткою інтелектуального компоненту – таких як фармацевтика, машинобудування, фінансові послуги, цифрові технології. Натомість у державах, що розвиваються, значну частку ППІ поглинають сфери, орієнтовані на базові потреби: переробна промисловість, сільське господарство, видобувна галузь, будівництво.

Крім того, варто зазначити, що динаміка портфельних інвестицій також суттєво відрізняється. Якщо у розвинених країнах цей вид капіталу виступає важливим джерелом довгострокового фінансування бізнесу через розвинуті біржі, то у державах, що розвиваються, портфельні потоки мають більш волатильний характер, часто реагуючи на глобальні зміни процентних ставок або коливання валютних курсів. Це створює додаткові виклики для фінансової стабільності таких економік.

Таким чином, практика залучення інвестицій суттєво відрізняється залежно від рівня економічного розвитку країни. Розвинені держави

орієнтовані на якість інвестицій, інноваційність і стратегічні сектори, забезпечуючи при цьому ефективний інституційний супровід. Держави, що розвиваються, натомість прагнуть створити привабливі умови для масового притоку капіталу, часто жертвуючи фокусом на довгострокову ефективність. Успішність інвестиційної політики значною мірою залежить від спроможності держави підтримувати баланс між привабливістю умов і передбачуваністю регуляторного середовища.

Як свідчить звіт про Міжнародні інвестиційні тенденції (UNCTAD), глобальні прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у 2024 році скоротилися на 11% до 1,5 трильйона доларів. Хоча загальні дані показують зростання на 4%, однак зростання було завищене волатильними фінансовими потоками через кілька європейських економік, які часто слугують пунктами переказу інвестицій

Рис.2.3.

Прогноз на 2025 рік став негативним. На початку року здавалося можливим помірне зростання, але ескалація торговельної напруженості, геополітична фрагментація та економічна нестабільність призвели до різкого зниження більшості перспектив прямих іноземних інвестицій. До них належать зростання ВВП, нарощування капіталу, торговельні потоки, стабільність фінансового ринку та довіра інвесторів. Дані на початок 2025 року показують рекордно низьку активність угод та проектів.

У Звіті про світові інвестиції закликається до сміливих, скоординованих дій для перенаправлення інвестицій у бік сталого та інклюзивного розвитку – з особливим акцентом на подолання розбіжностей у цифровій економіці, інфраструктурі та сталому фінансуванні.

Незважаючи на суттєве зростання прямих іноземних інвестицій у 2024 році, реальна картина полягає у скороченні потоків та зростанні дисбалансів.

Високі витрати на позики та волатильність обмінного курсу продовжують стримувати довгострокові інвестиції в інфраструктуру, особливо в найменш розвинених країнах.

А транснаціональні корпорації реструктуризують ланцюги поставок у бік Південно-Східної Азії, Східної Європи та Центральної Америки – зрушення, яке розпочалося під час пандемії та прискорюється.

Регіональні тенденції демонструють різкі розбіжності. ПІІ в розвинені країни скоротилися на 22%. Європа постраждала найбільше, приплив якої у 2024 році скоротився на 58%. Прямі іноземні інвестиції скоротилися у більш ніж половині країн ЄС, різко скоротившись у Німеччині (-89%), Іспанії (-39%), Італії (-24%) та Франції (-20%).

У Північній Америці спостерігалось зростання на 23%, зумовлене хвилею мегапроектів у галузі напівпровідників у Сполучених Штатах, де прямі іноземні інвестиції зросли на 20%.

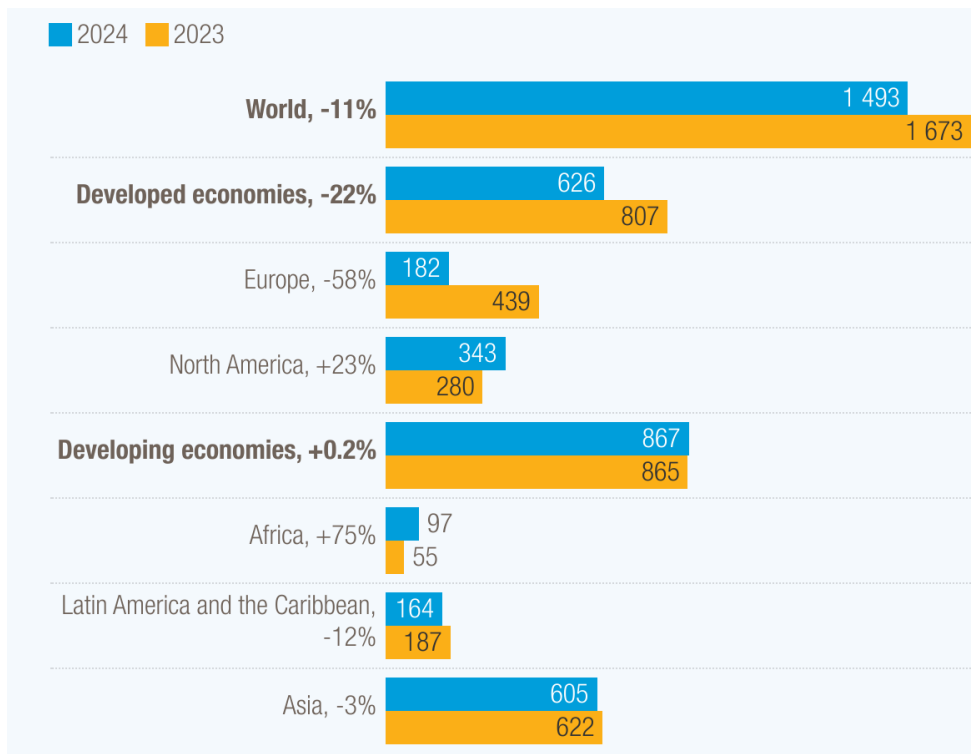

Рис.2.3. Приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за економічними групами та регіонами, млрд. дол.США та %

Джерело: [50]

Примітка: Дані не враховують фінансові операції через кілька європейських економік з високим рівнем потоків коштів через канали.

Глобальні іноземні інвестиції впали на 3% у першій половині 2025 року, що негативно вплинуло на промисловість та інфраструктуру.

Торговельна напруженість, геополітичні ризики, регіональні конфлікти та зниження ризиків у ланцюгах поставок продовжуватимуть обтяжувати глобальні інвестиційні потоки до кінця 2025 року. Іноземні інвестиції скоротилися на 3% у 2025 році через спад у розвинених економіках.

Регіон	Прямі іноземні інвестиції (ППІ)	Темпи зростання (%)			
		ППІ	проекти з нуля	Міжнародне проектне фінансування	Транскордонні злиття та поглинання (M&A)
Світ	737	-3	7	-8	-23
Розвинені економіки	303	-7	+48	-32	-18
Європа	82	-25	+28	-35	-1
Північна Америка	176	+5	+79	-36	-23
Інші розвинені економіки	45	-7	+23	-12	-52
Економіка, що розвивається	434	0	-37	+21	..
Африка	28	-42	-58	+1	..
Латинська Америка та Карибський басейн	93	+12	-15	+23	+254
Азія	322	+7	-20	+29	-67

Рис.2.4. Тенденції інвестицій за регіонами, перше півріччя 2025 року, % зміни порівняно з середнім показником за півріччя 2024 року

Джерело: [51]

Глобальні прямі іноземні інвестиції (ППІ) впали на 3% у першій половині 2025 року, продовживши дворічний спад, оскільки торговельна напруженість, високі процентні ставки та геополітична невизначеність змушували інвесторів залишатися обережними, йдеться у останньому Моніторингу глобальних інвестиційних тенденцій Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) [51] .

Падіння було зумовлене розвиненими економіками, де транскордонні злиття та поглинання (M&A), які зазвичай складають значну частку їхніх прямих іноземних інвестицій, скоротилися на 18% до 173 мільярдів доларів.

Країни, що розвиваються, загалом показали кращі результати, а потоки залишалися незмінними. Однак тенденції розійшлися залежно від

регіону. Приплив зріс на 12% у Латинській Америці та Карибському басейні та на 7% у країнах, що розвиваються, в Азії, але впав на 42% в Африці.

Високі витрати на позики та економічна невизначеність продовжували стримувати інвестиції в промисловість та інфраструктуру у першій половині 2025 року. Кількість оголошень про нові проекти – коли фірми будують нові підприємства за кордоном – зменшилася на 17%, що зумовлено 29% скороченням обсягів виробництва з інтенсивним використанням ланцюгів поставок, такого як текстиль, електроніка та автомобільна промисловість, на тлі тарифної невизначеності.

Міжнародне проектне фінансування, яке є критично важливим для розвитку інфраструктури, також скоротилося: кількість угод зменшилася на 11%, а вартість - на 8%. Глобальні інвестиційні проекти скоротяться у 2025 році

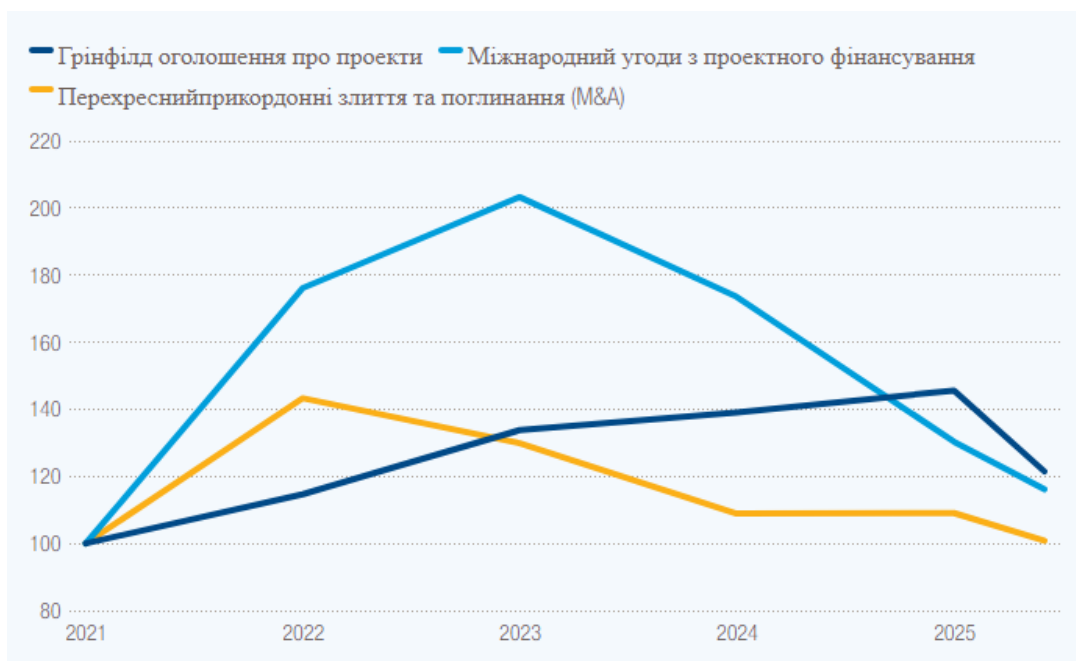

Рис.2. 5. Кількість інвестиційних проектів у світі, індекс 2020=100, 2021 – перша половина 2025 року

Джерело: [51]

Тенденція була більш позитивною в країнах, що розвиваються, де кількість угод з проектного фінансування скоротилася лише на 2% після двох років різкого спаду. Незважаючи на меншу кількість угод, загальна вартість зросла на 21%, чому сприяли кілька масштабних проектів у Панамі,

Об'єднаних Арабських Еміратах та Узбекистані. Широкого відновлення ще не спостерігається.

Незважаючи на зменшення кількості проектів, вартість глобальних інвестицій у нові проекти зросла на 7%, чому сприяли великі проекти у сфері штучного інтелекту (ШІ) та цифрової економіки.

Наприклад, у першій половині 2025 року в Сполучених Штатах було зафіксовано 237 мільярдів доларів нових проектів з будівництва нових будівель, що майже відповідає загальному показнику 2024 року та в чотири рази перевищує середній показник за останнє десятиліття. Більше половини вартості надійшло з секторів, пов'язаних зі штучним інтелектом, зокрема з напівпровідників (103 мільярди доларів) та центрів обробки даних (27 мільярдів доларів).

Інвестиції в сектори, що мають вирішальне значення для Цілей сталого розвитку (ЦСР), продовжували скорочуватися на початку 2025 року. Кількість інвестиційних проектів, пов'язаних з ЦСР, у країнах, що розвиваються, скоротилася на 10%, а вартість – на 7% на початку 2025 року після різкого спаду минулого року.

Глобальні інвестиції в сектори, що стосуються Цілей сталого розвитку, продовжують скорочуватися у 2025 році.

Проекти в NRC (проекти цільової фінансової допомоги, або інвестиції в людський капітал) можуть скоротитися ще на 5% у 2025 році, можливо, досягнувши найнижчого рівня з 2015 року. Інвестиції в інфраструктуру залишалися слабкими в країнах, що розвиваються.

Проекти, що фінансуються міжнародним співтовариством, зокрема у сфері транспорту та комунальних послуг, залишалися приблизно на 25% нижчими за середній показник за десятиліття.

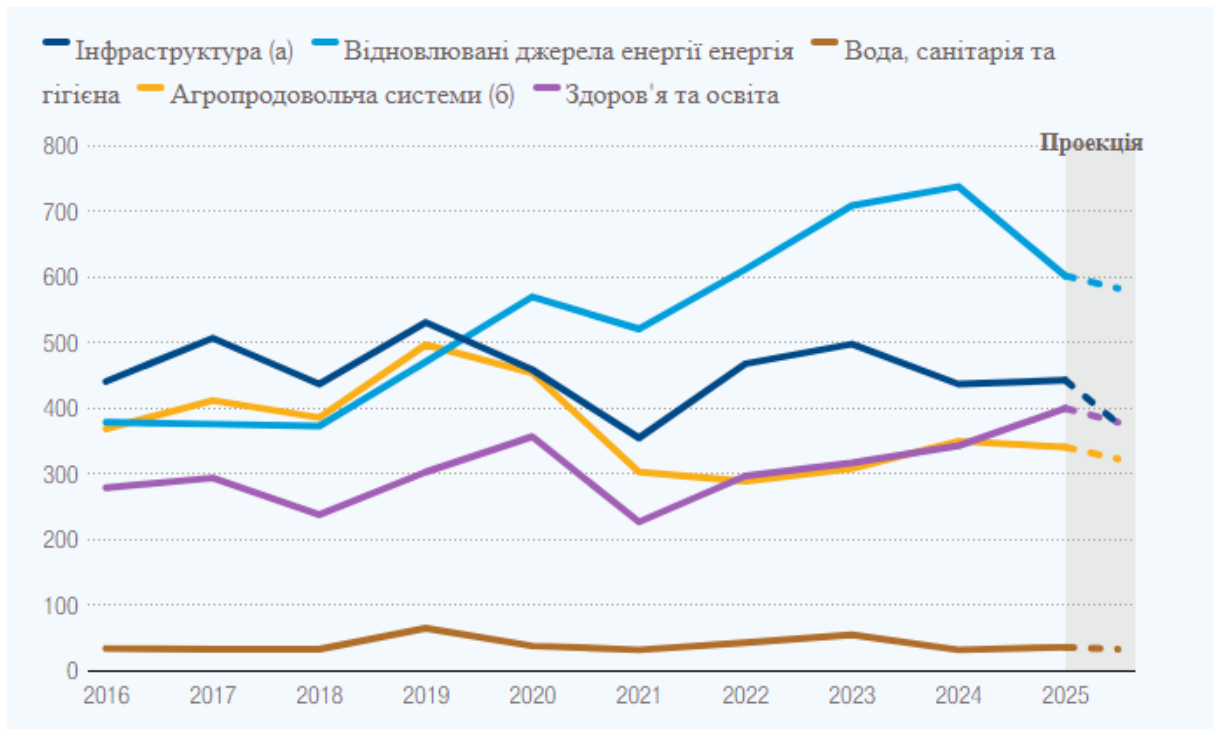

Рис.2.6. Кількість міжнародних проектів у країнах, що розвиваються, 2016 – перша половина 2025 року

Джерело: [52]

Примітка: (а) Включаючи транспортну інфраструктуру, виробництво та розподіл електроенергії (крім відновлюваних джерел енергії) та телекомунікації.

(б) Включаючи сільськогосподарське виробництво та процеси; добрива, пестициди та інші хімікати; дослідження та розробки; а також технології.

У NRC вартість проектного фінансування інфраструктури впала ще на 85% . Активність у сфері інфраструктури «зелених» об'єктів скоротилася на 31% у вартісному вираженні та на 25% у кількості, що зумовлено різким скороченням у Латинській Америці та Карибському басейні (-78% у вартісному вираженні та -43% у кількості).

Інвестиції у відновлювану енергетику, найбільший сектор, що стосується Цілей сталого розвитку, також послабилися.

У світовому масштабі міжнародне проектне фінансування в цьому секторі, на яке за останні роки припадало майже дві третини від загальносвітового обсягу, скоротилося ще на 9% за кількістю та на 10% за вартістю .

Глобальні проєкти «зелених полів» у сфері відновлюваної енергетики також скоротилися на 55% за кількістю та на 21% за вартістю. У країнах, що розвиваються, проєкти скоротилися на 23%. У найменш розвинених країнах їх кількість скоротилася на 31%, а вартість — на 18% .

Інвестиції у водопостачання та санітарію скоротилися на 40%, при цьому в Африці чи НРС нових проєктів не було, а в Латинській Америці та Карибському басейні скорочення склало 97%.

Тільки агропродовольчі системи та охорона здоров'я продемонстрували позитивні тенденції в країнах, що розвиваються, при цьому інвестиції в агропродовольчу галузь залишалися стабільними, а в охорону здоров'я зросли на 37% , головним чином завдяки новим проєктам в Азії.

Іноземні інвестиції в країни, що розвиваються, впали на 2% у 2024 році, що стало другим роком спаду. Різке падіння міжнародного проєктного фінансування викликає занепокоєння щодо фінансування сталого розвитку та підкреслює необхідність для країн диверсифікувати стратегії для залучення та підтримки інвестицій. Прямі іноземні інвестиції в країни, що розвиваються, скоротилися на 2% у 2024 році.

Регіон	Прямі іноземні інвестиції	Зміна, 2024 проти 2023
Економіка, що розвивається	854	-2%
Африка	94	+86%
Латинська Америка та Карибський басейн	173	-9%
Азія	588	-7%

Рис.2.7. Регіональні тенденції ПІІ в країни, що розвиваються, млрд.дол.США, % 2024 проти 2023 року

Джерело: [52]

Згідно з останнім Моніторингом глобальних інвестиційних тенденцій Міністерства торгівлі та розвитку ООН (ЮНКТАД), прямі

іноземні інвестиції (ПІІ) у країни, що розвиваються, у 2024 році скоротилися на 2% , що стало другим поспіль щорічним зниженням.

Падіння міжнародного проектного фінансування було особливо різким, різко впавши на 31%. Африка та Азія постраждали сильно, з майже 200 оголошеними проєктами менше в Африці та майже 150 менше в Азії.

Цей спад ставить під загрозу прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР), багато з яких значною мірою залежать від міжнародного фінансування. У світовому масштабі інвестиції в сектори, пов'язані з ЦСР, скоротилися на 11% у 2024 році , при цьому було здійснено менше проєктів у агропродовольчих системах, інфраструктурі, водопостачанні та санітарії, ніж у 2015 році, коли ці цілі були прийняті.

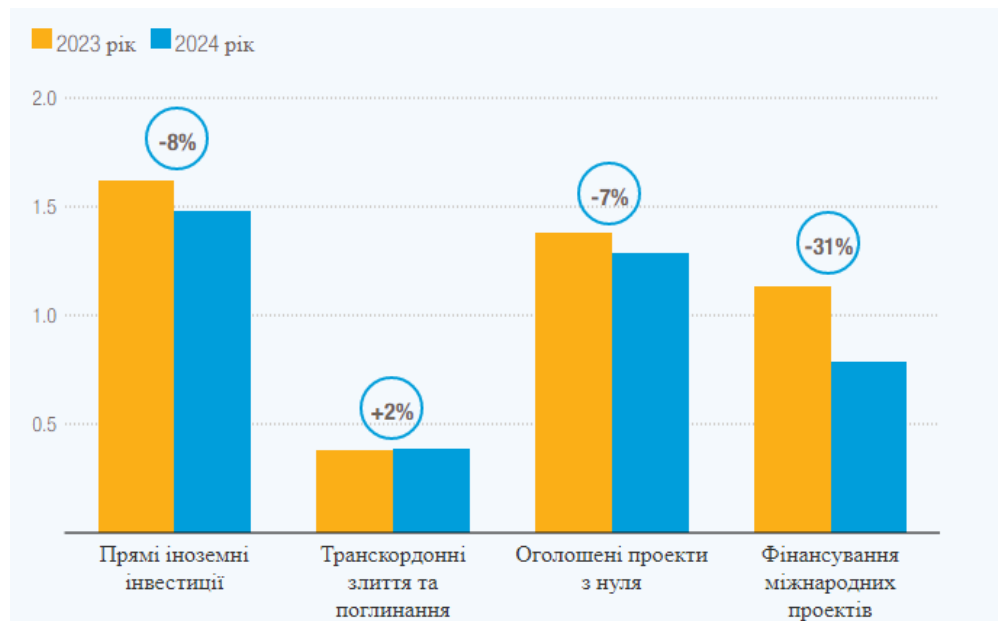

Рис. 2.8. Глобальні інвестиційні тенденції, 2024 проти 2023, трлн.дол.США

Джерело: [52]

Зниження показників у країнах Глобального Півдня відбулося на тлі зростання світових прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на 11% до 1,4 трильйона доларів. Однак, Організація Об'єднаних Націй з питань торгівлі та розвитку (ООН) зазначила, що насправді світові ПІІ скоротилися на 8%, якщо виключити деякі європейські економіки-транзитні компанії , які часто

служать пунктами перевалки інвестицій, перш ніж вони досягнуть кінцевого пункту призначення. Прямі іноземні інвестиції впали на 8% у 2024 році.

2.3 Особливості впливу міжнародного інвестування на економіку України

Іноземні інвестиції є важливим джерелом капіталу, технологій і менеджменту для країни. Зокрема прямі іноземні інвестиції (ПІІ) сприяють зростанню ВВП через збільшення капіталовкладень та підвищення продуктивності. Вони створюють робочі місця як безпосередньо в дочірніх підприємствах (наприклад, у промислових і сервісних галузях), так і опосередковано – через ланцюги постачальників і підрядників.

За оцінками UNCTAD, підприємства з іноземним капіталом можуть забезпечувати значну частину зайнятості в економіці, створюючи нові технологічні виробництва та високопродуктивні робочі місця [22]. Таким чином, приплив ПІІ позитивно впливає на ВВП і зайнятість, сприяючи модернізації економіки.

У період з 2020 по 2024 рік динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну зазнала суттєвих коливань, що зумовлено як глобальними економічними тенденціями, так і, насамперед, внутрішньополітичними факторами, зокрема повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну у 2022 році. Дані свідчать про нестабільність інвестиційного клімату, який залежав від рівня безпеки, макроекономічної стабільності та очікувань міжнародних інвесторів щодо перспектив відновлення української економіки (табл. 2.4).

У 2020 році Україна зафіксувала чистий відтік ПІІ у розмірі –950 млн доларів США [5]. У цей період, що збігся з пандемією COVID-19, економіка стикнулася зі скороченням капітальних потоків, погіршенням глобального інвестиційного клімату та внутрішньою нестабільністю. Зниження активності іноземних інвесторів пояснюється не лише глобальною невизначеністю, а й

інституційними проблемами в Україні – слабким захистом прав власності, неререформованою судовою системою та високим рівнем корупції.

Таблиця 2.7

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2020 по 2024 рр. (млн. дол. США)

Роки	ПП в Україну	ПП з України	Сальдо
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022	1152	529	+623
2023	4247	42	+4205
2024	3329	-162	+3491

Джерело: складено автором на основі даних [5].

2021 рік став аномальним у позитивному сенсі. Україна залучила 6687 млн дол. ПП, що разом з незначним виведенням капіталу (–198 млн дол.) забезпечило позитивне сальдо у розмірі 6885 млн доларів. Це стало наслідком відкладеного попиту після пандемії, а також активізації реінвестування прибутку компаніями з іноземним капіталом. Крім того, саме в цей період відбувалося нарощування вкладень у сектора, орієнтовані на експорт, логістику, агропромисловість та ІТ. Частково це пов'язано і з передвоєнною «надією» на стабілізацію інституційної реформи, а також з підготовкою великих промислових і інфраструктурних проєктів.

У 2022 році ситуація кардинально змінилася. Повномасштабне вторгнення РФ призвело до шоку інвесторів, хоча загальні надходження ПП склали 1152 млн дол., значний обсяг виведення капіталу (529 млн дол.) та внутрішньої реструктуризації інвестицій призвели до позитивного, але дуже скромного сальдо у розмірі 623 млн доларів. Важливо зазначити, що ледь частка цих коштів – це не нові вливання, а, скоріше, реінвестований прибуток компаній, які залишилися на українському ринку. У 2022 році більшість нових проєктів було заморожено або повністю зупинено, особливо в регіонах, де проходили бойові дії. Цей рік відзначився рекордним падінням довіри до українського ринку через військову невизначеність, руйнування

інфраструктури та відсутність гарантій безпеки. 2023 рік продемонстрував певне покращення ситуації. Надходження ПІІ зросли до 4247 млн дол., а виведення залишалося мінімальним, що дозволило досягти чистого притоку інвестицій у 4205 млн дол. Це свідчить про часткове відновлення інтересу до України як об'єкта довгострокових капіталовкладень, незважаючи на триваючу війну. Основними джерелами стали як донорські програми партнерських країн (через інституції на зразок МФК або EBRD), так і внутрішнє реінвестування на підприємствах, які адаптувалися до нових умов. Секторно інвестиції були спрямовані переважно на ІТ, агробізнес, логістику, відновлення критичної інфраструктури, а також «зелений» енергетичний перехід. Попри триваючі ризики, інвестори почали враховувати довгостроковий потенціал участі у післявоєнній реконструкції країни.

У 2024 році спостерігається деяке зниження темпів, надходження ПІІ склали 3329 млн дол., тоді як виведення становило 162 млн дол., а чисте сальдо – 3491 млн дол. Це зниження порівняно з попереднім роком можна пояснити кількома факторами: уповільненням міжнародної донорської активності, затягуванням бойових дій без чіткої динаміки до завершення конфлікту, а також консервативністю приватних інвесторів, які чекають стабілізації. Водночас сам факт підтримки позитивного сальдо – свідчення поступового відновлення довіри до України.

Отже, аналізуючи період 2020–2024 рр., можна дійти висновку, що ПІІ в Україну є вкрай чутливими до факторів безпеки та прогнозованості державної політики. Попри війну, країна змогла зберегти інвестиційні зв'язки з міжнародною спільнотою і навіть забезпечити позитивне сальдо в окремі роки. Для забезпечення стійкого припливу ПІІ в довгостроковій перспективі ключовими залишаються такі чинники: ефективна протидія корупції, верховенство права, гарантії безпеки для інвесторів, а також активна участь України у глобальних ланцюгах доданої вартості. В умовах післявоєнного відновлення та очікуваної євроінтеграції країна має всі

передумови для посилення своєї інвестиційної привабливості, однак для цього необхідні рішучі дії як з боку уряду, так і міжнародних партнерів.

Аналіз залучення капіталу в Україну показує наступні цифри щодо ефектів:

- Створення робочих місць: Одне робоче місце в галузі автомобілебудування (кластер на Заході України) опосередковано створює 3–4 робочих місця у суміжних сферах (логістика, сервіс).
- Податковий ефект: ТНК в Україні (ТОП-100 платників податків) забезпечують понад 25% всіх надходжень до Державного бюджету.
- Ризик репатріації: У кризові роки виведення дивідендів іноземними інвесторами з України досягало \$3–5 млрд на рік, що створювало значний тиск на золотовалютні резерви.

Геоекономічні конфлікти у 2025 році створюють безпрецедентні виклики для глобального бізнесу, змушуючи компанії кардинально переосмислювати свої стратегічні підходи [28].

Геоекономічні конфлікти – це протистояння між державами або блоками держав, що використовують економічні інструменти та важелі для досягнення своїх геополітичних цілей. На відміну від традиційних військових конфліктів, у геоекономічних конфліктах основними «зброєю» є торгові бар'єри, санкції, фінансові обмеження, технологічні війни, контроль над критично важливими ресурсами, кібератаки на економічну інфраструктуру, а також використання міжнародних економічних організацій для просування власних інтересів.

Геоекономічні конфлікти в сучасному світі набувають все більшої ваги як інструмент взаємодії між державами та бізнес-структурами, які використовують економічні важелі для досягнення геополітичних цілей. У центрі таких конфліктів часто перебувають питання контролю над стратегічними ресурсами, технологіями та ринками збуту, що спричиняє нову хвилю конкуренції, де економічні інтереси переплітаються з політичними амбіціями. Суб'єкти міжнародного бізнесу змушені адаптувати

свої стратегії з урахуванням цих реалій, формуючи нові моделі поведінки, які враховують як ризики, так і можливості, що виникають у геоекономічному середовищі [21, с. 362].

Керівники компаній вважають торговельні війни найбільшим конфліктним геополітичним ризиком для бізнесу у 2025 році [29].

Висновки до розділу 2

На основі проведеного в другому розділі аналізу можна зробити наступні висновки:

У глобалізованому світі міжнародне інвестування перестало бути лише механізмом перенесення грошових коштів. Воно стало головним каналом дифузії інновацій. Країни, що випадають із глобальних інвестиційних потоків, прирікають себе на технологічну ізоляцію. Глобалізація зробила національні економіки вразливими до зовнішніх шоків. Висновок полягає в тому, що стабільність внутрішньої економіки тепер на 50-70% залежить від світової кон'юнктури та довіри міжнародних інвесторів, що вимагає від держав проведення прогнозованої та прозорої політики.

Щодо позитивних ефектів та ризиків, то головний позитивний наслідок - це не самі податки від іноземних компаній, а створення «екосистеми». Навколо одного великого іноземного інвестора формуються десятки місцевих сервісних та виробничих підприємств, що піднімає загальний рівень культури бізнесу в країні.

До ризиків відноситься пастка «сировинного придатку»: якщо держава не регулює напрямки інвестицій, капітал іде в сектори з найшвидшою окупністю (видобуток ресурсів). Це консервує відсталість економіки. Надмірна залежність від портфельних («гарячих») інвестицій створює ризик миттєвого обвалу національної валюти у разі зміни настроїв на глобальному ринку.

З практики розвинених країн та держав, що розвиваються, то в розвинених країнах інвестиції стимулюють «економіку знань», оскільки

розвинені країни використовують іноземний капітал для фінансування ризикових стартапів та високотехнологічних галузей, де внутрішнього капіталу може бути недостатньо для масштабних проривів.

Серед країн, що розвиваються практика показує, що успіху досягли лише ті країни (наприклад, В'єтнам, Польща), які висували вимоги щодо локалізації виробництва. Тобто інвестор має право працювати лише за умови, що частина компонентів вироблятиметься місцевими фірмами.

Глобальні прямі іноземні інвестиції (ПІІ) впали на 3% у першій половині 2025 року, продовживши дворічний спад, оскільки торговельна напруженість, високі процентні ставки та геополітична невизначеність змушували інвесторів залишатися обережними. Падіння було зумовлене розвиненими економіками, де транскордонні злиття та поглинання (M&A), які зазвичай складають значну частку їхніх прямих іноземних інвестицій, скоротилися на 18% до 173 мільярдів доларів.

Країни, що розвиваються, загалом показали кращі результати, а потоки залишалися незмінними. Однак тенденції розійшлися залежно від регіону. Приплив зріс на 12% у Латинській Америці та Карибському басейні та на 7% у країнах, що розвиваються, в Азії, але впав на 42% в Африці.

Аналізуючи економіку України, впливає критична необхідність зміни структури. Історично Україна залучала інвестиції переважно в металургію та агросектор. Висновок: для виживання країни після війни необхідний радикальний перехід до інвестицій у сектори з високою доданою вартістю (military-tech, ІТ, переробна промисловість). Для України безпекові гарантії та судова реформа є важливішими за податкові пільги. Без верховенства права іноземний капітал сприйматиме Україну як зону високого ризику з короткостроковим плануванням. Україна формує унікальний у світі кейс інвестування в умовах активного конфлікту. Це створює передумови для того, щоб стати глобальним хабом оборонних технологій, що може стати «локомотивом» для всієї економіки на десятиліття вперед.

РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

3.1 Інвестиційний клімат як фактор привабливості національної економіки

Інвестиційний клімат є критичним фактором у формуванні економічного розвитку держави. Він відображає сукупність політичних, економічних, правових та інституційних умов, які визначають ступінь ризику та привабливості країни для іноземного та національного капіталу.[12] У глобалізованій економіці, де капітал вільно переміщується між країнами, саме інвестиційний клімат стає головною конкурентною перевагою держав у боротьбі за прямі іноземні інвестиції (ПІІ).

За визначенням Світового банку, інвестиційний клімат охоплює «інституційні, політичні, регуляторні й інфраструктурні умови, в яких функціонує бізнес». Він формується під впливом цілого комплексу факторів, які зображено на рис. 3.1.

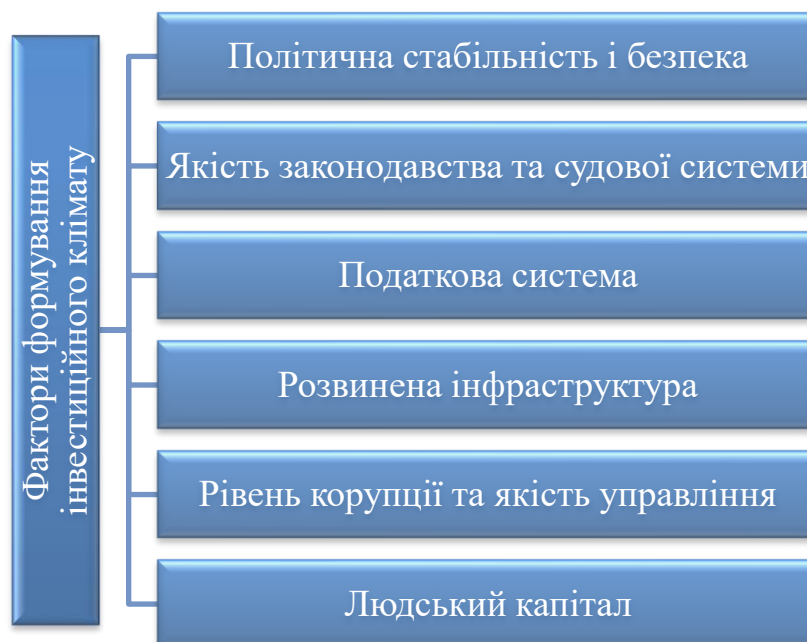

Рис. 3.1. Фактори формування інвестиційного клімату

Джерело: складено автором на основі даних [12].

Згідно зі звітом World Bank "Business Ready" (B-READY, 2024/2025), який прийшов на зміну *Doing Business*, інвестиційний клімат оцінюється через баланс між інтересами фірми та суспільним благом [54]. Він базується на трьох стовпах:

1. Regulatory Framework (Нормативна база): Наскільки закони є прозорими.
2. Public Services (Державні послуги): Якість інфраструктури та електронного уряду.
3. Operational Efficiency (Операційна ефективність): Реальна практика ведення бізнесу "на місцях".

У країнах ОЕСР інвестиційний клімат фокусується на екологічності (ESG) та цифровізації [55].

В США вважається клімат венчурної стійкості, так як країна залишається лідером із залучення ПІІ (343 млрд у 2024 р. згідно з UNCTAD).

- Чому це працює: Ключовим фактором є найглибший у світі фондовий ринок та захист прав інтелектуальної власності [56].

Ірландія: Ефект низьких податків та "Conduit flows". Ірландія створила клімат, що приваблює ТНК (Apple, Google). Проте звіт UNCTAD World Investment Report 2025 зазначає, що значна частина цих інвестицій — це "транзитні потоки" (conduit flows), що вимагає критичного аналізу реального внеску в економіку [57].

В країнах, що розвиваються клімат часто "конструюється" через спеціальні економічні зони. В'єтнам демонструє стабільне зростання ПІІ навіть на тлі глобального падіння. Інструмент: державна стратегія залучення високотехнологічного виробництва. Samsung зараз виробляє понад 50% своїх смартфонів саме у В'єтнамі. Клімат базується на стабільності уряду та інвестиціях у людський капітал [62].

Згідно з останнім звітом OECD Economic Surveys Ukraine 2025, інвестиційний клімат України проходить фундаментальну трансформацію [59].

- Індекс інвестиційної привабливості (ЕВА): У жовтні 2025 року він досяг 2,70 з 5 балів (відновлення до довоєнного рівня) [61].
- Сектори-драйвери:
 1. Military-tech: Понад 150 проектів на платформі Brave1.
 2. Енергетика: Потенціал відновлюваної енергетики понад 100 ГВт.
- Бар'єри: Корупція (CPI — 36), дефіцит робочої сили (міграція 6.5 млн людей) та безпекові ризики.

Високий рівень внутрішньої стабільності є передумовою для довіри інвесторів. За даними МВФ, у країнах із тривалими політичними кризами обсяги ПІІ на душу населення у середньому на 42% нижчі, ніж у стабільних державах [9]. Захист прав інвесторів, прозорість процедур, стабільність регуляторної політики знижують ризики ведення бізнесу. Як підкреслює UNCTAD, найбільш інвестиційно привабливими є країни з незалежними судами та чіткою нормотворчою базою. Низькі податкові ставки та наявність інвестиційних стимулів сприяють зростанню притоку капіталу. Транспортна, логістична, цифрова інфраструктура істотно впливає на вартість операцій та ефективність бізнесу.

Згідно з Transparency International, існує прямий зв'язок між індексом сприйняття корупції (CPI) та рівнем прямих іноземних інвестицій: країни з CPI >70 залучають у середньому вдвічі більше ПІІ на душу населення [21]. Освічене населення, інженерні та ІТ-кадри, гнучкий ринок праці – важливі фактори для інвесторів у високотехнологічні сектори.

Інвестиційний клімат — це не "статична картинка", а динамічний показник, що базується на трьох складових:

1. Регуляторна ефективність: Скільки часу займає реєстрація прав, сплата податків та отримання дозволів (наприклад, у Сінгапурі це години, у деяких країнах Африки - місяці).
2. Інституційна довіра: Наявність незалежних судів. Інвестор готовий платити вищі податки в Німеччині, ніж нульові в країні з корумпованою юстицією, бо в Німеччині його власність захищена.

3. Інфраструктурна готовність: Наявність енергії, логістики та цифрових мереж.

У розвинених країнах інвестиційний клімат орієнтований на R&D (дослідження та розробки) та високотехнологічні капітали. Як приклад, варто навести США (Силіконова долина) - клімат тут визначається не пільгами, а концентрацією венчурного капіталу та гнучким законодавством про банкрутство, що дозволяє інвесторам ризикувати. Зокрема, величезні інвестиції в Microsoft чи Tesla можливі лише в кліматі, де провал одного проєкту не означає кінець бізнесу.

Ще досить визначальний приклад - Ірландія (Стратегія податкової привабливості): у 1990-х роках країна створила унікальний клімат через низький корпоративний податок (12,5%) та англomовне середовище. Сьогодні Ірландія є європейським хабом для Google, Apple та Meta. Клімат перетворив аграрну країну на одну з найбагатших у світі. Взагалі, серед Скандинавських країн Данія та Норвегія очолюють рейтинги за відсутністю корупції. Це створює клімат "передбачуваності", де інвестиції в "зелену" енергетику плануються на 30-40 років вперед.

В країнах, що розвиваються інвестиційний клімат як інструмент прориву. Тут інвестиційний клімат часто будується штучно - через створення спеціальних зон та дешеvu, але кваліфіковану працю.

Прикладом такого прориву варто привести В'єтнам (трансформація через ПП) - після реформ "Дой Мой" В'єтнам створив клімат, що залучив гігантів електроніки. Компанія Samsung інвестувала понад 18 млрд доларів, побудувавши там найбільші заводи. В'єтнам виграв за рахунок стабільної політичної системи та швидкої побудови індустріальних парків.

Аерокосмічний кластер Марокко є зразком прориву. Створивши вільну зону "Midparc" у Касабланці з нульовим податком на експорт, Марокко залучило Boeing та Airbus. Це приклад того, як вузькоспеціалізований клімат створює цілу галузь з нуля.

Сьогодні інвестиційний клімат України має унікальний фактор - військовий ризик.

1. Воєнне страхування: Це новий елемент клімату. Без гарантій MIGA (Світовий банк) інвестиції неможливі.

2. Цифровізація (Дія.City): Україна створила один із найкращих у світі податкових режимів для ІТ-сектору, що дозволило зберегти галузь навіть під час війни.

3. Енергетичний перехід: Клімат майбутнього в Україні будуватиметься навколо "зеленої металургії" та водню, що цікаво для ЄС у межах стратегії декарбонізації.

Поліпшення інвестиційного клімату забезпечує низку довгострокових позитивних ефектів для національної економіки:

1. Зростання ВВП, адже притік ПІІ прямо впливає на розширення виробничих потужностей, розвиток внутрішнього ринку та експортного потенціалу. Це пов'язано з тим, що покращення регуляторного середовища знижує транзакційні витрати, стимулюючи інвестиції у реальний сектор економіки.

2. ПІІ, особливо у виробничі галузі та сферу послуг, мають значний мультиплікаційний ефект. Вони стимулюють розвиток суміжних секторів, малих і середніх підприємств, підвищуючи рівень зайнятості, особливо у регіонах із структурною безробітністю.

3. ПІІ зазвичай надходять із країн із вищим рівнем технологій та управлінської культури, що дозволяє приймаючій країні імпортувати не лише капітал, але й ноу-хау, управлінські практики, інновації. У результаті продуктивність праці в галузях, що отримують ПІІ, зростає на 10–25% протягом 3–5 років після інвестування.

4. У випадках, коли ПІІ спрямовані у наукомісткі сфери – біотехнології, ІТ, зелена енергетика – інвестиції сприяють формуванню кластерів інноваційного розвитку, залученню наукового потенціалу, підвищенню рівня національного інтелектуального капіталу.

5. Притік ПІІ у вигляді валютних надходжень позитивно впливає на баланс поточних операцій та зміцнює валютний курс. Крім того, ПІІ, на відміну від спекулятивного капіталу, мають довгостроковий характер, що підвищує макроекономічну стабільність.

У контексті глобальної конкуренції за інвестиції, уряди країн дедалі більше орієнтуються на створення сприятливого бізнес-середовища, зниження податкового навантаження, цифровізацію адміністративних процедур, гарантування прав інвесторів. За даними CEOWORLD Magazine, fDi Intelligence та Economist Intelligence Unit (EIU) у таблиці 3.1 наведено порівняльну характеристику п'яти країн із найсприятливішим та п'яти з найгіршим інвестиційним кліматом станом на 2023–2024 роки.

Таблиця 3.1

Рейтинг країн за інвестиційним кліматом

Ранг	Країна	Основні фактори привабливості
Топ-5 країн з найпривабливішим інвестиційним кліматом		
1	Сінгапур	Політична стабільність, низькі податки, відсутність корупції, високий рівень цифровізації та інфраструктури
2	Велика Британія	Розвинена фінансова система, сприятливе регулювання, високий рівень освіти та інновацій
3	Тайвань	Сильний технологічний сектор, стабільна економіка, сприятливе бізнес-середовище
4	Індія	Великий ринок, зростаюча економіка, реформи для поліпшення бізнес-клімату
5	Індонезія	Природні ресурси, стратегічне розташування, зусилля щодо покращення інвестиційного клімату
Топ-5 країн з найгіршим інвестиційним кліматом		
1	Ірак	Політична нестабільність, безпекові ризики, слабка інфраструктура
2	Бангладеш	Недостатній розвиток інфраструктури, бюрократія, корупція
3	Ефіопія	Політичні конфлікти, економічна нестабільність, обмежений доступ до фінансування
4	росія	Геополітична ізоляція, санкції, обмеження для іноземних інвесторів
5	Китай	Зростаючі регуляторні ризики, обмеження для іноземних компаній, геополітична напруга

Джерело: складено автором на основі даних [3].

Як видно з таблиці 3.1, провідні позиції у світовому рейтингу займають держави з високим рівнем економічної свободи, прозорою регуляторною політикою, стабільною політичною ситуацією та ефективною боротьбою з корупцією. Наприклад, Сінгапур, Велика Британія та Тайвань залучають значні обсяги ПІІ завдяки продуманим економічним стратегіям і сприятливому правовому середовищу.

Натомість країни з найгіршими показниками – такі як Ірак, Ефіопія чи РФ – стикаються з глибокими структурними проблемами: політичною нестабільністю, санкціями, низькою прозорістю урядових рішень або недостатнім рівнем правового захисту інвесторів. У випадку Китаю, незважаючи на високий економічний потенціал, посилення державного регулювання та геополітична напруга призвели до зниження довіри з боку іноземного бізнесу.

Інвестиційний клімат у розвинених країнах - це фундамент стабільності, а в країнах, що розвиваються - це стартовий майданчик. Успіх країни залежить від того, наскільки швидко вона може трансформувати "дешеву працю" у "високу якість інститутів", як це зробили Південна Корея чи Польща.

Таким чином, інвестиційний клімат суттєво впливає не лише на обсяги залучених ресурсів, а й на темпи економічного зростання, структуру зайнятості, інноваційну динаміку та рівень технологічного розвитку національної економіки.

3.2 Державна політика у сфері стимулювання іноземних інвестицій

Державна політика відіграє ключову роль у створенні умов для залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), пропонуючи інструменти, які знижують ризики та підвищують привабливість економіки. Податкові пільги, інвестиційні агенції, державно-приватне партнерство (ДПП) та міжнародні угоди є основними механізмами, які країни використовують для

стимулювання капіталу. Для України ефективна політика є критично важливою для активізації інвестицій.

Одним із основних інструментів є податкові пільги, які зменшують витрати інвесторів. Наприклад, Португалія пропонує пільги для венчурного капіталу, що залучив інвестиції у стартапи у 2023 році, зокрема від компаній, як OutSystems.

Інвестиційні агенції також відіграють важливу роль, просуваючи країну на глобальному ринку. Малайзія через агенцію MIDA залучила 12 млрд дол. США ПІІ у 2023 році, зокрема у виробництво електроніки від Intel [14]. В Україні агенція UkraineInvest сприяла залученню 0,2 млрд дол. США у зелену енергетику у 2023 році. Агенція пропонує інвесторам консультації та супровід, що спрощує доступ до ринку. Проте, як зазначає Н. П. Литвиненко, «обмежені ресурси агенцій знижують їхню ефективність» [13, с. 120].

Порівняння інструментів державної політики наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Основні інструменти державної політики у сфері стимулювання ПІІ, 2023 рік

Країна	Податкові стимули	Інвестиційна агенція	Основна галузь залучення
Сінгапур	Податкові пільги для нових компаній	EDB Singapore	Фінанси, інновації
Португалія	Пільги для венчурного капіталу	AICEP	Стартапи, ІТ
Малайзія	Пільги на обладнання та технології	MIDA	Електроніка
Україна	Податкові пільги	UkraineInvest	Зелена енергетика
Угорщина	Субсидії на створення робочих місць	HIPA	Автомобілебудування

Джерело: складено автором за допомогою ПІІ.

Таким чином, державна політика у сфері стимулювання ПІІ має ключове значення для залучення капіталу в економіку, підвищення її

конкурентоспроможності та забезпечення довгострокового зростання. Комбінація фіскальних стимулів, ефективної інституційної підтримки та стратегічного позиціонування на міжнародному рівні створює необхідні умови для сталого інвестування.

Ще одним важливим інструментом державної політики у сфері залучення іноземного капіталу є державно-приватне партнерство (ДПП). Цей механізм дозволяє поєднати ресурси держави та приватного сектору для реалізації стратегічно важливих проєктів, насамперед у сфері інфраструктури, енергетики та цифрової трансформації.

У 2023 році Португалія за допомогою механізмів ДПП залучила інвестиції у транспортну інфраструктуру, що включало модернізацію залізничних і портових об'єктів. Аналогічно Малайзія, активно використовуючи ДПП, забезпечила інвестиції у розмірі декількох млрд дол. США у розвиток цифрової інфраструктури, зокрема будівництво дата-центрів та мереж 5G.

В Україні механізм ДПП дедалі активніше використовується в умовах післякризового відновлення. Зокрема, за сприяння Міністерства економіки, у 2023 році реалізовано кілька проєктів у галузі морської інфраструктури. Українська держава намагається створювати сприятливі умови для інвесторів через законодавчі гарантії, як-от закон про підтримку інвесторів, але війна створює значні ризики, що частково нівелює ці зусилля.

Крім того, міжнародні двосторонні та багатосторонні угоди відіграють важливу роль у стимулюванні прямих іноземних інвестицій, забезпечуючи захист капіталу, спрощення податкових процедур і усунення бар'єрів на шляху руху капіталу. Наприклад, Сінгапур уклав понад 50 угод про уникнення подвійного оподаткування, що значно підвищує довіру з боку міжнародних інвесторів.

Україна, у свою чергу, активно інтегрується в міжнародний економічний простір. Угода про зону вільної торгівлі з Європейським Союзом (DCFTA) стала каталізатором зростання інвестиційної активності з

боку європейських компаній. Також укладені угоди з Канадою, Японією та іншими державами створюють передумови для зростання інвестицій в галузі зеленої енергетики та інформаційних технологій.

Антикорупційні заходи відіграють важливу роль у формуванні привабливого інвестиційного середовища, оскільки підвищують довіру з боку міжнародних інвесторів. Низький рівень корупції асоціюється з меншими транзакційними витратами, передбачуваністю регуляторного середовища та ефективністю державного управління. Згідно з Індексом сприйняття корупції (CPI), опублікованим організацією Transparency International, Португалія у 2023 році посіла 33 місце зі загальним балом 62 зі 100, демонструючи стабільні результати завдяки прозорим процедурами держзакупівель і цифровізації публічних сервісів [21].

Міжнародна інвестиційна позиція України представлена в додатку 2.

Натомість Україна у 2023 році займала 116 місце, набравши лише 36 балів, що свідчить про наявність системних проблем у сфері антикорупційної політики. Однак, порівняно з попередніми роками, спостерігається певне покращення: у 2022–2023 роках країна піднялася на 5 позицій у рейтингу CPI, що частково зумовлено реформами в судовій системі, зокрема створенням Вищого антикорупційного суду та посиленням діяльності НАБУ.

Попри прогрес, значними бар'єрами для залучення ПІІ залишаються бюрократія, недовіра до судової системи, а також високі ризики, пов'язані з повномасштабною війною, що підвищують вартість капіталу та обмежують довгострокові інвестиційні горизонти.

Сучасні глобальні тренди демонструють зростання ролі інноваційних механізмів державної політики, зокрема підтримки венчурного капіталу, цифрових платформ, спеціальних правових режимів (наприклад, «вільні економічні зони») та урядових програм залучення технологічних інвестицій.

В Україні розвиток венчурної інфраструктури перебуває на ранньому етапі. Програма Advantage Ukraine, запущена Міністерством економіки у

2022 році, позиціює країну як привабливий напрям для інвестицій післявоєнної відбудови.

Отже, державна політика, що включає пільги, агенції, ДПП і угоди, створює умови для ПП. Україна може посилити ефективність, використовуючи інноваційні інструменти та антикорупційні реформи.

На основі останнього звіту Світового банку, Уряду України та Європейської комісії (RDNA3 — Third Rapid Damage and Needs Assessment, опублікованого у лютому 2024 року), а також прогнозів Міністерства економіки, нижче наведено розрахунок та аналіз інвестиційних потреб України для відбудови до 2030 року.

Загальна вартість реконструкції та відновлення України станом на 31 грудня 2023 року оцінюється у \$486 млрд на наступні 10 років. Для досягнення цілей відновлення до 2030 року країні необхідно залучати значні обсяги капіталу щорічно.

Таблиця 3.3

Розподіл інвестиційних потреб за ключовими секторами (прогноз до 2030 р.)

Сектор економіки	Потреби у фінансуванні (\$ млрд)	Частка у загальних потребах (%)	Ключові напрямки інвестування
Житловий сектор	80	16,5%	Капітальний ремонт, будівництво енергоефективного житла.
Транспорт та логістика	74	15,2%	Відновлення доріг, мостів, залізниці, портової інфраструктури.
Енергетика	47	9,7%	Децентралізація генерації, «зелена» енергетика, захист об'єктів.
Торгівля та промисловість	67	13,8%	Кредитування МСБ, відновлення заводів, страхування ризиків.
Сільське господарство	30	6,2%	Розмінування територій, відновлення систем іригації.
Інші сектори (соцзахист, освіта та ін.)	188	38,6%	Цифровізація, охорона здоров'я, екологічна безпека.

Джерело: [65],[66]

Аналіз динаміки необхідних інвестиційних потоків

Щоб покрити оцінену суму у \$486 млрд до 2033 року (з фокусом на основний етап до 2030-го), Україна має вийти на наступні показники:

1. Щорічний обсяг залучення: Не менше \$40–50 млрд на рік (сумарно з усіх джерел: ПП, гранти, кредити, репарації). Для порівняння: найкращий довоєнний показник ПП складав близько \$10 млрд (2008 р.).
2. Структура капіталу: Очікується, що 30% потреб буде покрито за рахунок приватних інвестицій (ТНК, венчурні фонди), 40% — через міжнародну фінансову допомогу (МФО, ЄС), і 30% — через державні ресурси та заморожені активи РФ.
3. Необхідна частка інвестицій у ВВП: Для інтенсивного відновлення частка валового нагромадження основного капіталу має становити 25–30% від ВВП (зараз цей показник складає близько 13–15%).

3.3 Перспективи покращення інвестиційного середовища в Україні

Формування сприятливого інвестиційного середовища залишається одним із ключових викликів і водночас перспективних напрямів розвитку економіки України у найближче десятиліття. Іноземні інвестиції, які є джерелом не лише фінансових ресурсів, а й сучасних технологій, управлінських практик та інституційної культури, можуть стати каталізатором стійкого зростання української економіки. Водночас, на тлі воєнного конфлікту, геополітичної нестабільності та викликів інституційного характеру, залучення зовнішнього капіталу потребує глибокої трансформації політик, посилення гарантій безпеки та системних антикорупційних заходів.

Одним із ключових факторів, що визначатимуть динаміку ПП в Україну, залишається рівень макроекономічної стабільності. За сприятливих умов — включно із завершенням активної фази війни, стабілізацією бюджетної політики та підтримкою з боку міжнародних фінансових

інституцій – очікується зростання рівня інвестпривабливості України вже з 2025 року.

До позитивних чинників також належать активна інтеграція до європейських ринків (зокрема, у межах Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС), очікуване реформування судової системи та зусилля у боротьбі з корупцією. З іншого боку, у разі поглиблення ризиків безпеки та політичної нестабільності зберігається ймовірність капіталовтечі та зниження довіри інвесторів.

Станом на 2024 рік обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну сягнув приблизно 3329 млрд дол. США, що є позитивним сигналом порівняно з 2022 роком, коли інвестиційна активність фактично зупинилася.[6] Поступове відновлення інтересу до ІТ-сектору, зеленої енергетики, агропереробки та інфраструктури вказує на те, що Україна, попри високі ризики, залишається ринком із потенціалом.

Програма Advantage Ukraine, підтримка ЄБРР, ініціативи уряду щодо державно-приватного партнерства (ДПП) – усе це створює передумови для вибіркового, але послідовного повернення іноземного капіталу.

У найближчі роки траєкторія розвитку інвестиційного середовища визначатиметься за кількома сценаріями – залежно від успішності реформ, військово-політичної ситуації та обсягу міжнародної підтримки. Сценарне прогнозування дозволяє окреслити можливі обсяги ІІІ, їхню частку у ВВП та пріоритетні галузі інвестування (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Сценарії розвитку інвестиційного середовища України до 2030 року

Показник	Оптимістичний сценарій	Базовий сценарій	Песимістичний сценарій
Середньорічне зростання ВВП (%)	5,5–6,5	3,0–4,0	0,5–1,0
Загальний обсяг ІІІ, млрд дол.	50–60	25–35	5–10

Продовження таблиці 3.4

Основні галузі залучення	Інфраструктура, ІТ, енергетика	Агро, виробництво, логістика	Вибіркові проєкти, переважно внутрішній ринок
Інституційні умови	Європейські стандарти, прозорість	Часткове реформування	Зберігання статусу-кво
Індекс сприйняття корупції (CPI)	50+	40–45	<35

Джерело: складено автором на основі даних [1].

Аналіз прогнозних сценаріїв розвитку інвестиційного середовища в Україні дозволяє зробити висновок про ключову залежність інвестиційної динаміки від макроекономічної стабільності, інституційних реформ та міжнародної підтримки.

У рамках оптимістичного сценарію передбачається середньорічне зростання ВВП, зростання ПІІ щорічно, а також зниження індексу сприйняття корупції, що свідчитиме про покращення інституційної довіри. Основними галузями залучення інвестицій залишаються ІТ, зелена енергетика, інфраструктура та агропромисловий сектор. У базовому сценарії спостерігається стримане зростання за умов збереження поточної макроекономічної динаміки та поступового реформування. Песимістичний сценарій, що враховує затяжну нестабільність, показує зниження обсягів ПІІ при зростанні корупційних ризиків і зниженні темпів економічного відновлення.

Для кращого розуміння потенційної динаміки прямих іноземних інвестицій в Україну було побудовано прогнозний графік, що ілюструє три можливі сценарії розвитку інвестиційного середовища на період до 2030 року (рис. 3.2).

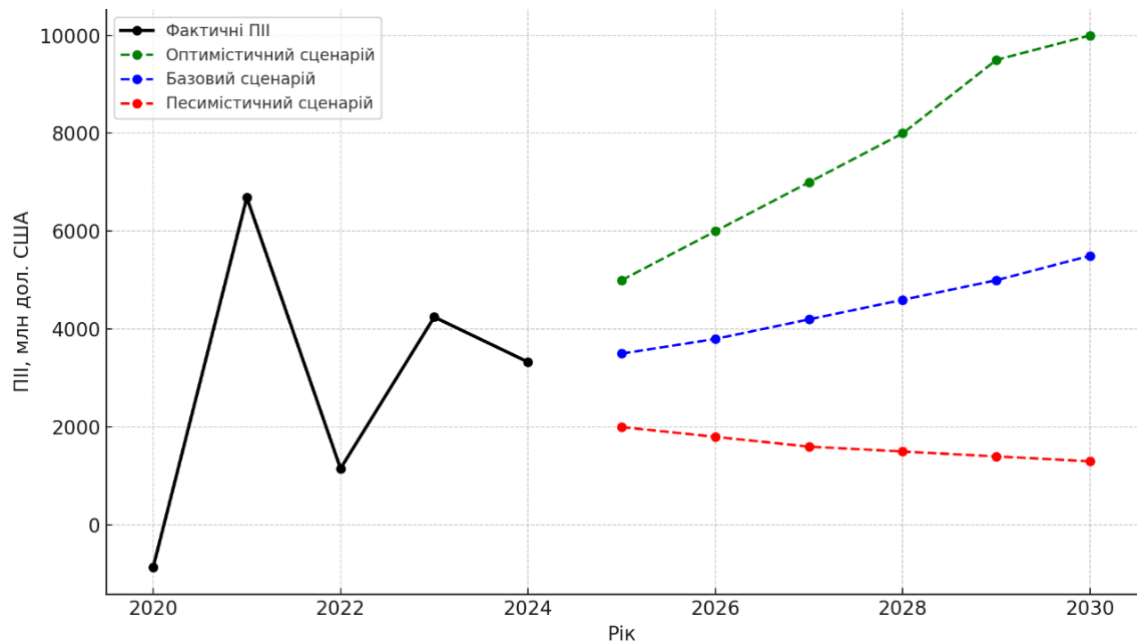

Рис. 3.2. Динаміка та прогноз ВВП в Україні з 2020 по 2030 роки

Як демонструє графік, динаміка ВВП в Україні значною мірою залежатиме від здатності держави створити передбачуване та захищене середовище для інвесторів. Оптимістичний сценарій відображає потенціал України в умовах успішної реалізації реформ та повоєнної відбудови. Натомість базовий і песимістичний сценарії вказують на обмежені перспективи за відсутності системних змін. Таким чином, стратегічний фокус державної політики має бути спрямований на зміцнення верховенства права, поліпшення регуляторної бази та активізацію залучення іноземного капіталу шляхом підвищення довіри до української економіки.

Для цього необхідний комплексний підхід, який включає посилення інституційної спроможності, підвищення прозорості та зниження інвестиційних ризиків. Стабільність і передбачуваність залишаються ключовими факторами для залучення міжнародного капіталу, що передбачає покращення правового захисту власності та активну боротьбу з корупцією. Оптимізація податкової політики і розвиток венчурного капіталу можуть стимулювати інновації й технологічний розвиток, відкриваючи нові можливості для економіки. Водночас модернізація інфраструктури та

розширення державно-приватного партнерства сприятимуть підвищенню якості ділового середовища.

Втілення цих заходів створить конкурентний інвестиційний клімат, який стане потужним чинником економічного зростання і покращення добробуту суспільства.

Висновки до розділу 3

У ході дослідження інструментів та перспектив залучення міжнародних інвестицій було встановлено, що в умовах сучасної глобальної нестабільності інвестиційна привабливість країни є похідною від системної взаємодії державних інститутів, законодавчих гарантій та інфраструктурного забезпечення. На основі проведеного аналізу зроблено такі висновки:

Інвестиційний клімат не є статичною характеристикою, а виступає динамічною екосистемою. Визначено, що для міжнародного капіталу інституційна стабільність (незалежність судової системи, захист прав власності) має вищий пріоритет, ніж короткострокові податкові преференції. Досвід країн ОЕСР (зокрема США та Ірландії) доводить, що прозорість регуляторного середовища та високий рівень захисту інтелектуальної власності є головними факторами утримання технологічного лідерства та залучення капіталу у сектори з високою доданою вартістю.

Державна політика у сфері ПІІ (прямих іноземних інвестицій) має еволюціонувати від пасивного очікування до активного стимулювання через конкретні інструменти. Зокрема, це спеціальні правові режими за рахунок створення умов для «nearshoring» (як у Польщі) або розвиток галузевих кластерів (як аерокосмічний хаб у Марокко) демонструють, що держава може успішно спрямовувати капітал у пріоритетні сектори. Дієвим інструментом виступають фіскальні та регуляторні важелі засвідчують, що ефективними є не загальні пільги, а цільові інструменти - індустріальні парки, інвестиційні

субсидії для R&D та цифровізація державних сервісів (G2B), що мінімізує корупційні ризики.

Інвестиційне середовище України на сучасному етапі перебуває у стані фундаментальної трансформації, де безпекові ризики стають каталізатором для розробки унікальних світових інструментів:

- Військове страхування та гарантії. Перспективи залучення капіталу критично залежать від функціонування механізмів страхування воєнно-політичних ризиків (через MIGA, DFC та національні фонди).
- Секторальна спеціалізація. Україна має потенціал стати глобальним хабом у сферах Military-tech, «зеленої» енергетики та глибокої агропереробки. Це дозволить відійти від сировинної моделі та інтегруватися у європейські ланцюги створення вартості.
- Євроінтеграційний чинник. Отримання статусу кандидата в ЄС та гармонізація законодавства з нормами *Acquis Communautaire* є ключовим інструментом підвищення довіри інвесторів, що нівелює «дисконт за ризик» країни.

Створення сприятливого інвестиційного середовища в Україні вимагає переходу від точкових реформ до комплексного інституційного оновлення, де цифровізація управління (наприкладі «Дія.City») та верховенство права стануть головними гарантіями для міжнародного інвестора в період повоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ

У ході виконаного в кваліфікаційній роботі дослідження щодо ролі та значення міжнародного інвестування для національних економік було зроблено наступні висновки:

Міжнародна інвестиційна діяльність є об'єктивним процесом у межах світового господарства, який полягає у вилученні частини капіталу з національного обороту однієї країни та включенні його у виробничий процес або фінансові активи іншої. Для країни-реципієнта це стає потужним стимулом для подолання «інвестиційного голоду», оновлення застарілих фондів та інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості.

Найбільш стійкою формою є прямі іноземні інвестиції (ПІІ), оскільки вони супроводжуються не лише рухом коштів, а й передачею «ноу-хау», систем менеджменту та маркетингових стратегій. На відміну від них, портфельні інвестиції є більш волатильними та можуть спричиняти фінансову нестабільність у періоди економічних криз через швидкий відтік капіталу («гарячі гроші»).

На сучасному етапі на міжнародний рух капіталу найбільше впливають не тільки рівень прибутковості, а й інституційні чинники: ступінь захисту прав інтелектуальної власності, прозорість судової системи, розвиток цифрової інфраструктури та рівень економічної свободи.

Аналіз підтвердив, що іноземний капітал має неоднозначний вплив, який залежить від стратегії держави. Встановлено, що позитивний вплив інвестицій не є автоматичним. Хоча залучення капіталу стимулює ВВП та експортний потенціал, існує ризик «технологічної залежності», коли країна перетворюється на майданчик для екологічно брудних виробництв або низькотехнологічної збірки. Держава має проводити селективну політику, стимулюючи ті інвестиції, що забезпечують реальний трансфер високих технологій.

Позитивні ефекти (створення робочих місць, зростання ВВП) можуть супроводжуватися ризиками: витісненням вітчизняних виробників, посиленням зовнішньої заборгованості або екологічним демпінгом.

Розвинені країни використовують інвестиції для підтримки технологічного лідерства, тоді як країни, що розвиваються, часто фокусуються на розширенні виробничих потужностей.

Аналіз засвідчив, що розвинені країни (США, країни ЄС) використовують інвестиції для підтримки R&D-сектору, тоді як «тигри» Південно-Східної Азії (В'єтнам, Таїланд) успішно залучали ПІІ через створення експортно-орієнтованих вільних економічних зон. Це є важливим уроком для України щодо необхідності створення спеціальних умов для релокації глобальних виробництв.

В роботі визначено особливість впливу інвестування на економіку України: значна частка іноземного капіталу в минулому мала характер «офшорного повернення» (реінвестування українських коштів через Кіпр тощо). Сьогодні ж структура змінюється в бік оборонного сектору, енергетики та ІТ, що створює передумови для якісного стрибка економіки після завершення активних бойових дій.

Щодо інструментів та перспектив покращення інвестиційного середовища, то ефективність залучення інвестицій безпосередньо залежить від якості інвестиційного клімату та державної політики. Для інвестора ключовим є не розмір податкової ставки, а передбачуваність правил гри. Інвестиційний клімат України сьогодні визначається «воєнною премією за ризик», тому першочерговим інструментом є розвиток системи страхування воєнно-політичних ризиків (через агенції типу MIGA або DFC).

Обґрунтовано необхідність переходу від моделі «дешевої робочої сили» до моделі «інноваційного хабу». Державна політика має фокусуватися на розвитку індустріальних парків з готовою інфраструктурою (brownfield та greenfield проекти) та спрощенні адміністрування бізнесу через сервіси електронного урядування.

На основі аналізу середньострокових прогнозів міжнародних фінансових інституцій (IMF, World Bank), до перспектив покращення інвестиційного середовища України слід додати кількісні та якісні параметри, серед яких динаміка припливу ПІІ. Згідно з базовим сценарієм МВФ, після стабілізації безпекової ситуації очікується стрімке зростання чистих надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну. Якщо у 2024–2025 рр. вони прогнозуються на рівні \$4–5 млрд на рік (переважно за рахунок реінвестованих доходів), то у період активної фази відбудови (2026–2028 рр.) показник може сягнути \$10–15 млрд щорічно.

Ключовим індикатором успіху державної політики стане звуження спредів за українськими євробондами. Прогнозується, що впровадження механізмів багатостороннього страхування ризиків дозволить знизити вартість залучення капіталу для приватного сектору з поточних критичних значень до прийнятних 7–9% у валюті.

Секторальний розподіл капіталу: очікуваний обсяг необхідних інвестицій у «зелений перехід» та децентралізацію енергосистеми України до 2030 року оцінюється у \$50 млрд; Military-Tech: Україна має потенціал залучити до \$2–3 млрд венчурного капіталу в оборонні технології протягом наступних трьох років, ставши найбільшим у Європі полігоном для тестування та впровадження інновацій.

Висновок щодо перспектив базується на тому, що початок переговорів про вступ до ЄС діє як «якорна реформа». Це створює для інвесторів безповоротний шлях трансформації: відхід від олігархічно-ресурсного типу економіки до моделі, що інтегрована в європейські виробничі ланцюги.

Таким чином, перспективи України полягають у переході від гуманітарної та грантової підтримки до комерційного інвестування. Основним викликом залишається здатність держави конвертувати політичну підтримку Заходу в реальні гарантії для приватного капіталу. Міжнародне інвестування для України - це не просто джерело фінансування, а головний інструмент модернізації держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Advantage Ukraine. URL: <https://advantageukraine.com/>
2. Вітер О. М., Килин О. В., Стручок Н. М. ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УМОВАХ РЕЦЕСІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. № 11. С. 7–11. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.11.1> (дата звернення: 12.11.2025)
3. CEOWORLD Magazine. Global Investment Climate Rankings 2023. URL: <https://ceoworld.biz> (дата звернення: 12.11.2025).
4. Деніелс Дж. Д., Радсба Л. С. Міжнародний бізнес: зовнішня середовище і ділові операції. 784 с.
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2025).
6. Foreign direct investment in Ukraine decreased by a quarter
URL: <https://investincherkasyregion.gov.ua/en/news/foreign-direct-investment-ukraine-decreased-quarter>
7. Giroud A., Bonilla S. World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government. Journal of International Business Policy, 2024;8:120–124.
8. Global Innovation Index 2024. Geneva: World Intellectual Property Organization, 2024. 150 p. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/en/> (дата звернення: 12.11.2025).
9. IMF. Global Financial Stability Report. Washington, DC: International Monetary Fund, June 2024. 176 p.
10. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях: підручник. Київ: ЦУЛ, 2017. 228 с.
11. Кришталь Г. О., Дмитренко Г. А., Каліна І. І. ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом.*

Економічні науки. 2021. № 2 (61). С. 5–10. URL: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/61-1> (дата звернення: 15.11.2025).

12. Кубах Т. Г. Інвестиційний клімат держави: теоретичний та практичний аспект. *Економіка. Наука та практика*.

URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2604> (дата звернення: 15.11.2025).

13. Литвиненко Н. П., Терешенко Т. О. Методи та моделі прийняття рішень у міжнародному бізнесі: підручник. Київ: ЦУЛ, 2020. 336 с.

14. Malaysia Investment Development Authority (MIDA). Annual Report 2023. URL: <https://www.mida.gov.my/> (дата звернення: 16.11.2025).

15. Mayer J., Olesnevich D. Investment Regulation in Transition Economies. Oxford: Oxford University Press, 2022. 318 p.

16. OECD. Foreign Direct Investment Statistics: Data, Analysis and Forecasts. OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/foreign-direct-investment-fdi.html> (дата звернення: 22.11.2025).

17. Один зі штатів США може стати хабом для техкомпаній з України. *Novyny.LIVE*. URL: <https://news.novyny.live/odin-zi-shtativ-ssha-mozhe-stati-khabom-dlia-tekhkompanii-z-ukrayini-254229.html>

18. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник. Київ: Либідь, 2005. 720 с.

19. Рогач О. І. Прямі іноземні інвестиції та конкуренція. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2005. Вип. 31/32. С. 36–39.

20. Рогач О. І. Стратегії транснаціональних корпорацій. Київ: КНЕУ, 2022. 288 с.

21. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2023. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023> (дата звернення: 22.11.2025)

22. UNCTAD. World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government. New York and Geneva: United Nations, 2024. 130 p.

23. World Bank Group/ [Електронний ресурс] URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>. (дата звернення: 24.11.2025).
24. World Bank. Global Economic Prospects. Washington, DC: World Bank, 2024. 210 p.
25. World economy / edited by Y. Kozak, A. Zborovska, N. Prytula / T. Shengelia, A. Gribincea [and other]. Kyiv – Katowice: CUL, 2016. 223 p.
26. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 верес. 1991 р. № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 8.12.2025).
27. Кейнс Дж. М. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей / пер. з англ. Київ : Основи, 1999. 393 с.
28. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 472 с.
29. Яременко А. Г. Прямі іноземні інвестиції та їх вплив на економічний розвиток. *Механізм регулювання економіки*. 2022. № 1-2. С. 34-41.
30. . World Investment Report 2024: Investing in Sustainable Energy for All / UNCTAD. Geneva : United Nations, 2024. 250 p. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (дата звернення: 8.12.2025).
31. Рокоча В. В. Транснаціональні корпорації : навч. посібник. Київ : Таксон, 2001. 304 с.
32. Лук'яненко Д. Г. Стратегії глобального менеджменту : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 412 с.
33. Сіденко С. В. Глобальні інвестиційні стратегії ТНК в умовах діджиталізації економіки. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1 (38). С. 45–62.
34. Кузнецова Н. В. Прямі іноземні інвестиції як чинник модернізації економіки України в умовах глобалізації. *Економічний вісник*. 2024. № 2. С. 88–101.

35. World Investment Report 2024: Investing in Sustainable Energy for All / UNCTAD. Geneva : United Nations, 2024. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (дата звернення: 11.12.2025).
36. Аджемоглу Д. Чому нації занепадають. Пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ: Наш Формат, 2016. 440 с.
37. За нашу та їхню свободу. Чому війна в Україні це про збереження Західного світу. [Електронний ресурс] URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/07/6/7356676/>.
38. Богущ Д.О. Міжнародний імідж України: проблеми і перспективи. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/bogush/4b843f0bd3e45/>.
39. Белєсков М. Неореалізм і сучасні міжнародні відносини або Чому Кеннет Волтц виявився правий. 2015. – С.41 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bintel.com.ua/uk/article/neo>.
40. Прямі іноземні інвестиції в Україну: статистичний бюлетень / Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-external#fdi> (дата звернення: 11.12.2025).
41. Козюк В. В. Міжнародні фінансові організації : навч. посібник. Тернопіль : Економічна думка, 2022. 340 с.
42. Офіційний сайт Світового банку в Україні. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 11.12.2025).
43. Звіт про діяльність MIGA в Україні щодо страхування воєнних ризиків. 2024. URL: <https://www.miga.org> (дата звернення: 18.12.2025).
44. Чугунов І. Я. Вплив міжнародних фінансових інституцій на стійкість державної фінансової системи. *Фінанси України*. 2024. № 4. С. 15–28.
45. Global Investment Trends Monitor / UNCTAD. 2024. Issue 47. URL: <https://unctad.org/topic/investment/investment-policy-hub> (дата звернення: 13.12.2025).

46.Офіційний сайт Світового Економічного Форуму (World Economic Forum) – секція Investment. URL: <https://www.weforum.org> (дата звернення: 13.12.2025).

47.Макогон Ю. В. Глобалізаційні тренди міжнародного інвестування в умовах геополітичної турбулентності. *Міжнародні відносини. Серія: Економічні науки*. 2024. № 29. С. 12–25.

48.Варналій З. С. Інвестиційна безпека України: проблеми та пріоритети забезпечення. *Економіка та соціум*. 2023. Вип. 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 13.12.2025).

49.Moran T. H. Foreign Direct Investment and Development. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Consumption and Consumer Studies*. 2015. DOI: 10.1002/9781118989463.

50. ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), база даних прямих іноземних інвестицій/багатонаціональних підприємств.

51. Міністерство торгівлі та розвитку ООН (ЮНКТАД), на основі інформації з The Financial Times, fDi Markets (www.fDimarkets.com) та LSEG Data & Analytics. URL: <https://unctad.org/news/global-foreign-investment-falls-3-first-half-2025-hitting-industry-and-infrastructure>(дата звернення: 25.12.2025).

52.Міністерство торгівлі та розвитку ООН (ЮНКТАД), на основі інформації з The Financial Times, fDi Markets (www.fdimarkets.com) та LSED Data & Analytics.

53. Звіт про світові інвестиції 2025. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025>

54. World Bank "Business Ready" (B-READY) 2024/2025: Нова методологія оцінки клімату. [worldbank.org]

55.OECD Investment Policy Reviews: Детальний аналіз конкретних країн (Марокко, В'єтнам, Україна). [oecd.org]

56.U.S. State Department Investment Climate Statements 2025: Детальні звіти по країнах з точки зору американського інвестора.

57. World Investment Report 2024/2025 : Investment and the Digital Economy. UNCTAD. Geneva : United Nations, 2025. 248 p. URL: <https://unctad.org/topic/investment/world-investment-report>.

58 Business Ready (B-READY) 2024 : Pilot Report. World Bank Group. Washington, DC : World Bank, 2024. 182 p. URL: <https://www.worldbank.org/en/businessready>.

59 OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. 134 p. URL: <https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025>.

60. Investment Climate Statements 2025: Ukraine. U.S. Department of State. Washington, 2025. URL: <https://www.state.gov/reports/2025-investment-climate-statements/ukraine/>.

61. Індекс інвестиційної привабливості України : Звіт за 2025 рік. Європейська Бізнес Асоціація (ЕБА). Київ, 2025. URL: <https://eba.com.ua/>.

62. OECD Investment Policy Reviews: Viet Nam 2024. Paris : OECD Publishing, 2024. 210 p.

63. Корупція та іноземні інвестиції : Індекс сприйняття корупції (CPI) 2024. Transparency International Ukraine. Київ, 2025. URL: <https://ti-ukraine.org/>.

64. Про значні інвестиції в Україні : Закон України від 17 груд. 2020 р. № 1116-IX (у ред. від 01.01.2025). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20> (дата звернення: 15.12.2025).

65. Ukraine Recovery Plan : матеріали Конференції з питань відновлення України (URC 2024). Берлін, 2024. 84 с. URL: <https://urc-international.com> (дата звернення: 15.12.2025).

66. Даниленко А. І., Зимовець В. В. Фінансові механізми стимулювання інвестиційної діяльності в період післявоєнного відновлення. *Економіка України*. 2023. № 9. С. 3–21.

67. Козаченко Г. В. Інвестиційна безпека держави в умовах невизначеності: загрози та стратегічні орієнтири. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. Т. 2, № 55. С. 142–155.

68. Реверчук Н. Й. Інвестиційна політика країн світу: досвід для України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 15.12.2025).

69. Савченко О. В. Порівняльний аналіз інструментів залучення ПІІ в умовах глобальної конкуренції. *Проблеми економіки*. 2024. № 1. С. 22–31.

70. План України (Ukraine Facility) : стратегічний документ щодо відновлення, реконструкції та модернізації України / Міністерство економіки України. 2024. 380 с. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2025).